

”Sä oot ensimmäinen ihminen 40 vuoteen, jolle tästä asiasta kerron”

Miesten kokemuksia lapsuuden ja nuoruuden tunnekasvatuksesta

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Lahdensivun kampus, sosiaalialan koulutus

Syksy 2017

Tuukka Pajuniemi

Sosionomi (AMK)
Lahdensivu, Hämeenlinna

Tekijä	Tuukka Pajuniemi	Vuosi 2017
Työn nimi	"Sä oot ensimmäinen ihminen 40 vuoteen, jolle tästä asiasta kerron" Miesten kokemuksia lapsuuden ja nuoruuden tunnekasvatuksesta	
Työn ohjaaja	Päivi Veikkola	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää suomalaisten miesten ajatuksia siitä, miten he ovat kokeneet lapsuudessa ja nuoruudessa saadun tunnekasvatuksen kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena oli saada selville, miten miehet kuvaavat omia vanhempiaan ja perheenjäseniään tunnekasvattajina ja millaista heidän oma tunneilmaisunsa on ollut. Opinnäytetyön aihe muotoutui yhteiskunnallisesti vallitsevista stereotypioista liittyen miehiin ja heidän tunne elämäänsä.

Tehdyn tutkimuksen yhteistyökumppani oli Setlementti Tampereen yksikkö miesten kansalaistalo Mattila. Kohderyhmänä toimivat siellä käyvät miehet. Mattila on avoin, vapaaehtoisuuteen pohjautuva kansalaistalo miehille, minkä puolesta haastateltavat miehet edustivat vain itseään. Aineisto kerättiin teemahaastattelun avuin sekä äänitettiin, jonka jälkeen se myös litteroitiin. Tutkimus oli kvalitatiivinen, ja tekstimuotoon avattu litteroitu aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avuin.

Tutkimuksen pohjalta selvisi, että miesten perheissä naispuoleiselle henkilölle tunteiden ilmaisu oli välittömämpää. Haastateltujen miesten isillä ei ollut niin hyviä edellytyksiä toimia tunnekasvattajana, mihin koettiin muun muassa sota-ajan läpikäymisen, työelämän ja päihteiden käytön vaikuttaneen. Miehet kokivat vanhemmilta saadun tunnekasvatuksen vaikuttaneen heidän omiin tapoihinsa kasvattaa lapsiaan. Miehille oli myös tyypillisempää muistaa tilanteita, joihin liittyi negatiivisia tunteita positiivisten sijaan.

Avainsanat Tunteet, perustunteet, tunnekasvatus, mies

Sivut 45 sivua, joista liitteitä 1 sivua

Degree programme in Social Services
Lahdensivu

Author	Tuukka Pajuniemi	Year 2017
Subject	“You are the first person in 40-years that I tell about this to” – men experiencing emotional education in their childhood and youth	
Supervisor	Päivi Veikkola	

ABSTRACT

The aim of this Bachelor’s thesis was to explore Finnish men’s holistic experiences of emotional education in their childhood and youth. The aim was to investigate how the men describe their parents and other family members as teachers of emotional skills and how the men themselves express their emotions. The topic of this Bachelor’s thesis derived from the stereotypes regarding men and their emotional life prevailing in our society.

This Bachelor’s thesis was implemented in collaboration with miesten kansalaistalo Mattila, which is an open-door community centre for men. Mattila is run by Finnish Settlement foundation, which is a non-governmental organization (NGO). The material used in this study was gathered with semi-structured interviews, which were recorded and transcribed. The study was qualitative and the gathered data were analyzed by means of content analysis.

The results of this study indicate that in the interviewed men’s families, the emotional expression was more straight forward and easier for the females. According to the men, their fathers did not have a chance to teach emotional skills to their children, mostly due to living through war times, working or misusing substances. The men found that the emotional education they received from their parents has affected their way of raising their own children. It was also more typical for men to recall more negative and stressful emotional situations than positive.

Keywords Emotion, basic emotions, emotional education, male

Pages 45 pages including appendices 1 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUNTEET – JA ENTÄ MIEHET JA TUNTEET?	3
2.1	Tunteiden määrittely.....	3
2.2	Perustunteet.....	4
2.2.1	Pelko	5
2.2.2	Viha.....	5
2.2.3	Suru.....	6
2.2.4	Ilo	6
2.2.5	Hämmästyminen	7
2.2.6	Inho.....	7
2.3	Miehet ja tunteet	8
3	TUNNEKASVATUS – KOULUN JA ERITYISESTI PERHEEN ROOLI	9
3.1	Tunnekasvatus arjessa	10
3.2	Perheen määrittelyn haasteita.....	11
4	TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS SEKÄ TUTKIMUSKYSYMYKSET	13
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	14
5.1	Tutkimusmenetelmä	14
5.2	Aineiston hankinta	15
5.3	Aineiston analyysi.....	17
5.4	Luotettavuus ja eettisyys	18
6	MIESTEN VUORO	20
6.1	”Ehkä vähän sellainen suomalainen jorrikkä siitä tulee mieleen”	20
6.2	” Äiti oli toista maata tietysti, niin kuin yleensä äitit”	21
6.3	”Syömään pyydettiin ja vaatteita annettiin et suurin piirtein tämmöstä”	23
6.4	”En mä voi tohon muuta vastata kuin, että mä oon elänyt yksin”	24
6.5	”Mä olin 15-vuotiaaks ollut mukana silleen, että mä olin isän ykkösjuttu”	25
6.6	”Ton vois vielä viivata alle, että yrittänyt olla hyvä ihminen”	27
6.7	” Sellane mahtava tunne, kun muistan, että hitto hieno juttu – isä kuoli!”	28
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	30
7.1	Vanhemmat tunnekasvattajina.....	30
7.2	Vanhemmilta saatu tunnekasvatus suhteessa omiin lapsiin	32
7.3	Miesten isät.....	32
7.4	Miesten vahvat tunnekokemukset	33
8	POHDINTA.....	35
8.1	Tutkimusprosessi.....	35
8.2	Jatkotutkimusideoita.....	37
8.3	Tutkimuksen merkityksestä	37

LÄHTEET	41
---------------	----

Liitteet

Liite 1	Suostumuslomake
---------	-----------------

1 JOHDANTO

Kuinka monta kertaa olet kuullut suomalaisen henkilön toteavan, että suomalainen mies ei puhu tunteistaan? Silloin, kun ja jos tämä stereotypiaksi mielletty väite todella pitää paikkansa, tulemme harvoin ajatelleeksi kaikkia lukuisia suomalaisen miehen menneisyyden taustatekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, että mies ei ”puhua pukahda” tunteistaan (ks. esim. Syrjälä 2016; Vaaranen & Oulasmaa n.d.; Tiede 2015; MTV 2017). Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on etsiä vastauksia kysymyksiin muun muassa siitä, mitä suomalaiset miehet kertovat kotona saamastaan tunnekasvatuksesta sekä omista perheenjäsenistään ja heidän valmiuksistaan opettaa toisia tuntemaan.

Opinnäytetyön aihe on valikoitunut oman kiinnostukseni pohjalta. Minua kiinnosti selvittää, mitä 55–65-vuotiaista miehistä koostuva miesryhmä kertoo omin sanoin tunteisiin liittyvistä kokemuksistaan — miesryhmä, jonka saatetaan ajatella ainakin ikänsä puolesta helposti edustavan tätä sanonnan mukaista suomalaista miestä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta odotetaan muuttuvassa maailmassamme koko ajan entistä enemmän ennakkoluulotonta asennetta, johon voi vaikuttaa positiivisesti nostamalla tällaisten opinnäytetöiden avulla esille uutta hiljaista tietoa.

Opinnäytetyön yhteistyökumppaniksi valikoitui Setlementti Tampereen yksikkö miesten kansalaistalo Mattila, jonka hyvin neutraalista mutta kuitenkin avoimesta asiakaskunnasta valikoitui haastateltavaksi viisi täysin erilaista miestä.

Tämän kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tietoperustassa eritellään ja määritellään tunteita, perustunteita sekä miesten välistä suhdetta tunteisiin. Tässä osuudessa esille nostetaan opinnäytetyön kannalta oleellinen termi tunnekasvatus. Näiden lisäksi myös perheen ja sen käsitteellistä monimuotoisuutta pohditaan teorian valossa. Haastavaksi opinnäytetyön teoriapohjan kirjoittamisen teki se että aineistoa, josta olisi noussut samassa kontekstissa esille esimerkiksi aiheet mies ja tunnekasvatus, oli tarjolla hyvin vähän.

Opinnäytetyön pääasiallisena tavoitteena on saada selville se, mitä miehet kertovat tunne-elämänsä kokemuksista lapsuus- ja nuoruusvuosiin. Neljän erikseen määritellyn tutkimuskysymyksen pohjalta syntyi kahdeksan erilaista teemahaastattelun mukaista kysymystä, jotka analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen. Kysymyksiin haetaan vastauksia muun muassa siitä, miten miehet kuvaavat vanhempiaan tai lapsuus ja nuoruusaikana elämässään vaikuttaneita aikuisia tunnekasvattajina — millaisia miesten perheet ovat olleet, onko perheessä vaikuttanutkin oleellisesti isän äiti tai äidin veli? Entä millaisin sanoin miehet kertovat omista isistään — ovatko

isät olleet ansioituneita tunteidenilmaisijoita vai onko välitön tunneilmaisu ollut enemmän osa äidin roolia? Esittämieni kysymysten avulla minun oli mahdollisuus saada selville miesten ajatuksia siitä, miten miehet kuvaavat vanhempiaan tunnekasvattajina, millaiset valmiudet he ovat mielestään tunne-elämän käsittelyyn saaneet ja kenen he ovat kokeneet olleen merkittävä osa juuri heidän perhettään. Aihetta tarkastellaan erityisesti kodin, perheen ja sen jäsenten näkökulmasta.

Tunteiden laaja-alainen maailma on osa kaikkia meitä – myös heitä, jotka puhuvat vähemmän kuin toiset. Elämme tänä päivänä isojen yhteisöjen ympäröiminä niin sosiaalisessa mediassa kuin työpaikoilla, joissa molemmissa on erityisen tärkeää ottaa huomioon myös muiden ihmisten tunteet – näyttöpäätteiden takaa löytyy oikeita ihmisiä. Mitä enemmän olemme elämässämme tekemisissä ihmisten kanssa, sitä enemmän meiltä vaaditaan tunteiden laajan kirjon ymmärrystä, tunneälyä. Tätä edellytetään myös sosiaali- ja terveysalan ammattilaisilta – sosionomi löytää itsensä työtehtävissään useista erilaisista tilanteista, joissa tunneäly edistää muun muassa ongelmanratkaisukykyä, etenkin kun tilanteessa saattaa esiintyä useita eri osapuolia.

2 TUNTEET – JA ENTÄ MIEHET JA TUNTEET?

Ihmiset suhtautuvat tunteisiin, niiden näyttämiseen ja niistä puhumiseen eri tavoin. Niistä on kuitenkin opittu puhumaan entistä vapautuneemmin niin työpaikoilla kuin perheissä. Tunteet tähdittävät aiheena tieteellisten julkaisujen ja aikakauslehtien etusivuja. Turunen kirjoittaa, että kun hän vuonna 1990 julkaisi tunteita käsittelevän teoksen, ei ilmapiiri ollut läheskään niin otollinen kuin nyt. Vielä 1980-luvulla tunteista puhuminen saattoi herättää keskustelukumppaneissa närkästyneitä vastalauseita. Puhumattakaan tilanteesta 1970-luvulla, kun pelkästään tunne-sanan esille ottaminen nähtiin hyvinkin epätieteellisenä. (Turunen 2004, 9.)

Jos jokaisessa maailman kaupungissa eläisi vain yksi ihminen, hän voisi käyttäytyä haluamallaan tavalla muista piittaamatta. Ihmisen on pakko sovitaa tekonsa toisten ihmisten toimien ja heidän käsityksiensä yhteyteen. (Turunen 2004, 43.) Toisin sanoen meille opetetaan jo lapsena, että muutkin täytyy ottaa huomioon, jotta tulisimme toimeen muiden kanssa. Mutta miten me sen teemme? Tukahduttamalla omat tunteet, peittämällä niiden ilmaiseminen vai nimenomaan ilmaisemalla niitä? Ovatko tunteet universaaleja ja mitä ovat niin sanotut perustunteet?

Keskustelut niin live-elämässä, some-maailmassa kuin tiedotusvälineissä saattavat kannatella ajatusta miesten ja naisten erilaisuudesta ja samankaltaisuudesta (ks. esim. MTV 2017). Saarisen ja Kokkosen (2012, 15) mukaan arjessa kuulee helposti puhuttavan siitä, kuinka miehet ovat kotoisin Marsista ja naiset Venuksesta, mutta todellisuudessa miesten kehossa on tutkitusti täysin samoja tunteita kuin naisilla. Esimerkiksi vauvatutkimuksissa havaittiin, että poikavauvat ovat itse asiassa tunteiden näkökulmasta reaktiivisempia kuin tytöt. Miehet kuitenkin pyrkivät tukahduttamaan tunteitaan tavalla tai toisella, kun he tulevat tietoisiksi näistä. (Saarinen & Kokkonen 2012, 15.) Miksi näin? Ja miksi sitten saatetaan ajatella, että nimenomaan miehet eivät puhu tunteistaan?

2.1 Tunteiden määrittely

Tunteet ovat kuitenkin kaikille ihmisille luontaisia. Tunteet ja tunteminen ovat tärkeitä asioita ja ne ovat jollain tavoin läsnä joka päivä ihmisen elämässä. Tehdessämme päivittäin elämäämme liittyviä valintoja, vaihtelemme niin omien tunteidemme kuin järjen sekä muiden mielipiteiden välillä samalla, kun yritämme muodostaa omaa käsitystämme aiheesta. Joskus tunne saattaa viedä ihmistä täysin, vaikka järjen ääni sanoisikin toista. Ihminen saattaa valita esimerkiksi harrastuksensa sen pohjalta, millaisia tunteita ne hänessä tai muissa herättävät.

Tunteet määritellään yleensä lyhytkestoiksi reaktioiksi, jotka ovat jatkuvasti toistensa kanssa vuorovaikutuksessa ja koostuvat seuraavista osaluista:

1. Kehon reaktiot, esimerkiksi käsien vapiseminen, kasvojen punastuminen tai sydämen lyöntien tihentyminen
2. Toimintavalmiudet, kuten halu juosta karkuun säikähtäessä, hyökätä toisen kimppuun suuttuessa tai purskahtaa itkuun surressa
3. Henkilökohtaiset arviomme ja tulkintamme asioista, jotka herättävät tunteita
4. Tunneilmaisut, joihin kuuluvat ilmeet ja eleet
5. Subjekttiivinen, henkilökohtainen ja sisäinen tunnekokemuksemme. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 14.)

Se, miten ihminen ja hänen tunne-elämänsä toimivat näiden osa-alueiden pohjalta, on yksilöllistä. Tunteiden ilmaisemisessa on paljon yksilöllisiä eroja. Toiset meistä näyttävät tunteensa erittäin voimakkaasti, jotkut saattavat jopa liioitella niitä. Ihminen nähdään luonnostaan hyvänä selkeiden tunneilmaisujen tunnistajana. Kuitenkin esimerkiksi erilaisten kätkeytyneiden tunteiden, jotka saattavat piiloutua vaikkapa ilmeiden tai ilmeiden yhdistelmien taakse, tunnistaminen tuottaa ihmiselle yleensä haasteita. (Laine & Vilkkö-Riihelä 2006, 25.)

Koska ihminen elää tiiviissä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa lähes koko elämän ajan, korostuvat tunteiden maailmassa myös lapsuus ja nuoruus elämänvaiheina. Jo lapsena ihminen huomaamattaan samaistuu ympärillä olevien ihmisten mielipiteisiin ja käyttäytymiseen mutta myös heidän tapoihinsa ilmaista tunteita ja toimia niiden pohjalta. (Dunderfelt 2001, 89.) Lasten ja nuorten vanhemmilla on täten suuri merkitys kokonaisvaltaisessa emotionaalisessa kehityksessä.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen tunnekasvatusta perheen sisäisessä vuorovaikutuksessa, kodissa tapahtuvana toimintana. Jokaisen on mahdollista miettiä sitä, miten omassa perheessä on suhtauduttu esimerkiksi riitatilanteisiin? Jokaisella perheellä on luontaisesti oma toimintakulttuurinsa, jonka mukaan tilanteet ratkaistaan. Onko riitatilanteet hoidettu puhtaasti riitelemällä vai rakentavalla keskustelulla? Jos ja kun isompi sisarus satutti vahingossa pienempää sisarusta, miten perheen vanhemmat tai muut aikuiset ovat reagoineet tähän? Onko sinua torunut joku muu, kuin oma vanhempi perheessäsi?

2.2 Perustunteet

Ihmiset kokevat erilaisia tunteita erilaisissa tilanteissa. Koettujen tunteiden kirjo samassa tilanteessa saattaa kuitenkin vaihdella hyvinkin yksilökohtaisesti. Lähtökohtaisesti ihmiset tuntevat arjessansa samoja perustunteita. Näitä tunteita ovat koittaneet eritellä ja määritellä useat eri tutkijat,

joista yhdeksi tunnetuimmista määritelmistä on vuosien saatossa noussut Paul Eckmanin (Cherry 2016) käsitys aiheesta.

Vuonna 1972 Paul Eckman on esittänyt, että ihmisen tunnemaailmaan kuuluu kuusi perustunnetta, universaalisti ja esimerkiksi kulttuurista riippumatta. Nämä tunteet ovat pelko, inho, viha, hämmästyks, ilo ja suru. (Cherry 2016.) Näiden tunteiden määritelmien esille ottaminen tässäkin opinnäytetyössä on tärkeää juuri sen takia, koska käsitykset näistä tunteista ja niiden sisällöistä vaihtelevat. Haastattelemani henkilöt ovat kaikki yksilöitä ja omaavat kaikki varmasti hyvin erilaiset taustat. Arkipuheissa esimerkiksi vihasta kuullaan puhuttavan paljon useissa erilaisissa konteksteissa. Kuinka moni pysähtyy pohtimaan sitä, kuinka vahva tunne viha mahdollisesti on ja mitä se pitää sisällään? Seuraavissa alaluvuissa eritellen lyhyesti kutakin Eckmanin määrittelemää perustunnetta.

2.2.1 Pelko

Ihmisen arkeen kuuluu ilon ja onnen vastapainoksi myös pelkoa. Pääasiassa pelko nähdään epämiellyttävänä ja kiusallisena tunteena, joka tekee kipeää. Pelkoon voi kuitenkin liittyä samanaikaisesti myös turvallisuuden tunne; hieman pelottavaa elokuvaa katsoessa lapsi voi kokea olevansa turvassa isän tai äidin sylissä. Pelosta puhutaankin usealla eri asteella koska sen olomuodot vaihtelevat luonnollisesti tilanteen mukaan. Äärimmäisiä pelon ilmenemismuotoja ovat kauhu ja paniikki, jotka saattavat ilmetä kehossamme voimakkaana vapinana, sydämen jyskyttämisenä, jäykistymisenä tai kalpeutena. (Turunen 2004, 127.)

Pelkoon kuuluva lamaannus hankaloittaa ihmisen elämää sekä kokonaisvaltaista toimintaa. Yleensä se vaikuttaa konkreettisesti ihmisen toimintakykyyn. Lamaannus vie ihmiseltä suunnattoman määrän voimavaroja, eikä se jätäkaan juurikaan tilaa myönteisille tunteille. Lamaannukselle ominaisia piirteitä ja ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi se, kun mikään ei tunnu miltään eikä liikuta tai kun omaan elämään suhtaudutaan välinpitämättömästi. (Mielenterveysseura n.d.a.)

2.2.2 Viha

Jokainen ihminen tietää tunteen, kun on vihainen. Vihan tunnistaminen tunteena on yleensä helppoa ja sitä harvemmin sotketaan muihin tunteisiin. Usein meissä elää kuitenkin tiedostamatonta vihaa, joka elää muiden rakenteiden ja tunteiden alla. Vihan luokittelu yksinkertaisesti joko miellyttäväksi tai epämiellyttäväksi tunteeksi ei ole helppoa. Pääasiallisesti viha on kuitenkin hyvin kiusallinen tunne sen kokijalle, vaikka se saattaakin selkeyttää ja kirkastaa yksilön elämää samanaikaisesti. Vihan aiheuttama vahva tunnelataus saattaa luoda ryhtiä sekä valaa rohkeutta vihastujaan. (Turunen 2004, 82.)

Mielenterveysseura pakkaa useita eri tunteita sanan ”viha” alle. Näitä ovat turhautuminen, nöyryytys, ärtymys, kateus sekä raivo. Viha on itsessään tunne, jolla on ollut merkittävä rooli ihmisen kehityshistoriassa esimerkiksi eloonjäämisen kannalta. Viha saa kokonaisvaltaisesti ihmisen kehon lihakset jännittymään, verenpaineen nousemaan sekä adrenaliinin erittymään. Näistä kaikista huolimatta kyky tuntea ja ilmaista vihaa on samanaikaisesti positiivinen voimavara, koska sen avulla ihminen voi esimerkiksi määritellä omat rajat ja ottaa tarvittaessa itsellensä omaa tilaa. (Mielenterveysseura n.d.b.)

2.2.3 Suru

Suru on myös kehossa mahdollisesti kokonaisvaltaisesti näkyvä tunne, johon määritellään yleensä kuuluvaksi ulkopuolisuuden, pettymyksen, apeuden, kaihon, ikävän ja syyllisyyden tunne. (Mielenterveysseura n.d.) Monesti sanaa ”suru” saatetaan käyttää synonyyminä apeudelle tai pettymykselle, koska nämäkin tunteet ovat kaikki omalla tavallaan päällekkäisiä.

Pettymys osana surun tunnetta, saattaa olla yksi varhaisimmista tunteista, joita ihminen kokee. Jo pieni vauva pystyy viestimään toiselle ihmiselle pettymyksestään. Ihmisellä saattaa olla jokin odotus, johon liittyy vahva positiivinen tunnelataus, ja kun odotus ei täytykään, se pitkittyy ja tämän myötä pettymyksen tunne voimistuu. (Turunen 2004, 101.) Pettymys on haastava tunne, joka koostuu monesti menetyksistä ja takaiskuista. Nuorilla ja aikuisilla pettymyksen tunne saattaa olla niin voimakas, että se voi aiheuttaa arjessa selviämättömyyttä, toimintakyvyn lamaantumista tai itsetuhoista käyttäytymistä. Ensiarvoisen tärkeää pettymyksen tunteita kokevalle onkin kyky lohduttaa itseään. Itsellensä on tärkeää antaa aikaa ja kaikista tärkeintä tulisi olla kärsivällinen, koska tiettyjen pettymysten käsittely voi vaatia hyvinkin paljon aikaa. (Mielenterveysseura n.d.c.)

2.2.4 Ilo

Iloon liitetään yleensä kokemukset onnellisuudesta. Ihminen saattaa olla hyvin onnellinen asiaa sen enempää ajattelematta. Vastaavasti saatamme olla todella onnettomia, vaikka elämässämme ei olisikaan tapahtunut mitään maailmaa mullistavaa. Ihminen, joka elää yksitoikkoista elämää ja kokee elämäntilanteensa haastavaksi, voi olla yhtä onnellinen kuin lottovoittaja, jonka tunne-elämä saattaa tasaantua voittamisen jälkeen entiselleen. (Mielenterveysseura n.d.d.)

Innostuneisuus, joka mielletään osaksi ilon tunnetta, vie elämässä eteenpäin. Innostunut ihminen omaa lähes poikkeuksetta korkean vireystilan ja hän kokee olevansa motivoitunut. Ihmisen innostumista mitä erilaisemmista asioista voidaankin pitää osittain mielenterveyden yhtenä kulmakivenä. Esimerkiksi ihmiset, jotka tekevät työtä, jonka mieltävät itsellensä

tärkeäksi, innostuvat helpommin kuin he, jotka eivät koe työnsä olevan itsellensä tai muille merkityksellistä. (Mielenterveysseura n.d.e.) Innostuneisuus on tunne, joka on oleellisessa vuorovaikutuksessa suhteessa ilon tunteeseen.

2.2.5 Hämmästyminen

Rutiinit tekevät ihmisten arjesta turvallisen tuntuista. Ne tekevät elämästämme joskus hyvin automaattista, mistä saattaa aiheutua se, että elämästämme tulee yksitoikkoista, kun toivoisimme tapahtuvan jotain normaalia poikkeavaa. Itse tunteeseen, kun joku yllättää meidät, liittyy oleellisesti erilaisia tunteita, kuten ihmetystä ja kummastelua. Kokemus yllätyksestä on oleellisesti sidonnainen siihen, mikä on tapahtumaketjun lopputulema yllätyksen kokemisen jälkeen. (Psychology n.d.)

Myös mahdolliset käsitykset yksilön omista uskomuksista, mitä yllätyksen jälkeen tapahtuu, vaikuttavat tähän – joku saattaa olla tietoinen nurkan takana olevasta yllätyksestä ja omata käsityksen siitä, mitä tämän jälkeen tapahtuu, vaikka tapahtumaketju voi todellisuudessa olla kaukana omista käsityksistä. Hämmästyminen ja siihen liittyvä tunne yllätyksestä on siis erityislaatuinen tunteiden ketju – kokemukset voivat olla joko positiivisia tai negatiivisia. (Psychology n.d.)

Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan nauti yllätyksistä, koska nauttivat tästä arjen ja sen mukana tulevan automaation tuottamasta tunteesta. Joskus tarkkaan suunniteltu on se, jota haluamme tapahtuvan. Kun yllättäviin elämässä tapahtuviin asioihin suhtautuu avoimesti, on mahdollista huomata, että tapauskohtaisesti niistä voi ammentaa elämäänsä uusia voimavaroja ja iloa. Kun yllätyksille antaa mahdollisuuden, annat samalla itsellesi mahdollisuuden inspiroitua uusista asioista ja toimia luovasti vanhoista tottumuksista poiketen. (Mielenterveysseura n.d.f.)

2.2.6 Inho

Inhon määrittely tunteena ei ole helppoa. Saatamme arjessamme todeta jopa useita kertoja päivässä inhoavamme jotakin. Yleensä kommentoimme inhoavamme esimerkiksi tiettyjä ruoka-aineita tai ruokia mutta myös tietyn tyyppisiä ihmisiä, esimerkiksi henkilöitä, joiden oikeustaju, arvot tai moraali sotivat omaamme vastaan.

Inho on erittäin väkevä tunne - Anna-Stina Nykänen kirjoittaa helmikuussa artikkelissaan siitä, kuinka jotkut amerikkalaiset oksensivat, kun saivat kuulla Donald Trumpin presidentiksi valitsemisen varmistuneen. (Nykänen 2017.) Nämä ihmiset kokivat niin suurta inhon tunnetta jotakin kohtaan, että se sai heidät voimaan fyysisesti pahoin. Inhoa voi siis tuntea myös toisia ihmisiä kohtaan

Yleensä inhon ajatellaankin liittyvän erityisesti makuihin ja tuoksuihin. Tässä tapauksessa kyse voi olla esimerkiksi sellaisen ihmisen kanssa lähekkäin oleminen, jolla on hyvin heikko hygienia, tai pilaantuneen ruuan haistaminen tai jopa maistaminen. Myös veri sekä kuolema ovat aiheita, jotka saattavat nostattaa yksilössä vahvoja inhon kokemuksia. (Study.com n.d.)

2.3 Miehet ja tunteet

Miehistä saatetaan puhua tunteettomina ja kylminä. Miksi et reagoi ikinä mitenkään mihinkään mitä sanon? Voisitko itkeä edes joskus, että näkisin myös sinuun sattuvan? Tunne mies, tunne nainen -teoksessa nostetaan esille huomio siitä, kuinka miesten tunne-elämä ja siihen liittyvät asiat saavat esimerkiksi tiedotusvälineiltämme hyvin erilaista huomiota sekä palstatilaa, kuin naisten. Media ja tiedotusvälineet nostavat esille usein miesten tunne-elämän vajavuuden tai sen kokonaan puuttumisen sekä siitä enemmän tai myöhemmin mahdollisesti seuraavat terveysongelmat. Tässä tapauksessa asiaan saatetaan liittää päihdeongelmat sekä väkivaltaisuus. (Saarinen & Kokkonen 2012, 7.)

Me kaikki saatamme kantaa mukanaamme ajatusta miesten ja naisten erilaisuudesta ja samankaltaisuudesta. Miehet ovat kotoisin Marsista ja naiset Venuksesta – ovatko? Todellisuudessa miesten kehossa on tutkitusti täysin samoja tunteita kuin naisilla. Kuten luvun alussa kerroin, esimerkiksi vauvatutkimuksista on havaittu, kuinka poikavauvat ovat itse asiassa tunteiden näkökulmasta reaktiivisempia kuin tytöt. Miehet kuitenkin pyrkivät tukahduttamaan tunteitaan tavalla tai toisella, kun he tulevat tietoisiksi näistä. (Saarinen & Kokkonen 2012, 15.) Miksi?

Evoluution näkökulmasta miesten tunteiden tukahduttamista on perusteltu sillä, että se antaa miehille paremman aseman, jos ja kun pakene tai taistele -tyyppinen tilanne osuu kohdalle. Aivokuvauksin on kuitenkin pystytty osoittamaan, että miehillä luontaisesti tietyt tunneärsykkeet herättävät vähäisempää hermosolutoimintaa. Miehillä näiden tunneherkkien alueiden yhteydet aivojen muihin osiin ovat vähäisempiä. Tämä kertoo siitä, että hermosolutoiminta miesten aivoissa on keskittynyt suppeammalle alueelle kuin naisilla. (Saarinen & Kokkonen 2012, 16.)

Myös miesten ja naisten erilaisesta hormonitoiminnasta on yritetty hakea perustelua sille, miksi miesten tunne-elämä eroaa naisten tunne-elämästä. Miesten hormonitasojen kerrotaan pysyvän suhteellisen tasaisina päivittäin – jopa vuosikymmenittäin. Miehistä poiketen naiset kokevat kaksi murrosikää elämänsä aikana, jonka lisäksi naisten hormonitasot vaihtelevat kuukautiskierron takia jopa päivittäin. Mieshormoni testosteroni vaikuttaa oleellisesti miesten tunneprosesseihin. Testosteronille ominaista on esimerkiksi se, että se heikentää stressaantuneen miehen aivojen toimintaa juuri niillä alueilla, joiden on tarkoitus keskittyä kasvojen ilmeiden ja niistä välittyvien tunteiden tunnistamiseen. (Saarinen & Kokkonen 2012, 17.)

Seitsemän miehisen ominaisuuden nähdään vaikuttavan oleellisesti siihen, miksi miehet puhuvat niin vaikeasti ja heikosti tunteistaan. Kaksi ensimmäistä näistä ovat häpeä ja emotionaalinen poissaolo. Häpeään liitetään yleensä ajatus siitä, että pojat eivät itke. Tätä ideologiaa kuulee sovellettavan joskus vielä 2010-luvun Suomessakin, vaikka toisaalta saamme jatkuvasti lukea siitä, kuinka tunnekasvatusta on lisätty esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa. Miehillä on tavallista projisoida omaa suorituskyykyään koskevaa häpeää suhteessa heidän kumppaniinsa. Käytännössä tämä saattaa ilmetä siten, että mies haluaa esimerkiksi määrätä kumppaninsa vaatetuksen ulos lähdettäessä, jotta hänen on mahdollista paistatella kumppaninsa loisteessa ja tämän kautta vapautua riittämättömyydentunteen aiheuttamasta häpeästä. (Gratch 2003, 19.)

Emotionaaliseen poissaoloon liitetään yleensä ajatus siitä, että henkilö ei tiedä, miltä hänestä tuntuu. Monet psykologit ja terapeutit saattavat turvautua mielikuvituksenpuutteessa kysymykseen ”miltä se sinusta tuntuu”, vaikka todellisuudessa tällaisesta kysymyksestä ei ole minkäänlaista hyötyä, jos henkilö kärsii emotionaalisesta poissaolosta. Miehen tyypillinen vastaus edellä mainittuun kysymykseen voi olla ”Minä ajattelen, että...”, johon terapeutti saattaa vastata, että mainitsemasi asia ei ole mikään tunne. Myös miehen epävarmuus, itsekeskeisyys, aggressiivisuus, itsetuhoisuus ja tunteiden ilmaisu seksin kautta ovat merkittäviä tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, miksi miehet eivät puhu helposti tunteistaan. (Gratch 2003, 20.)

Gratch kirjoittaa myös siitä, kuinka miehillä saattaa olla taipumus kääntää omat tunteensa osaksi ulkoista toimintaa. Tämä käsitys kumpuaa siitä, että miehen nähdään usein olleen niin sanottu leivänhankkija, niin ruuan kuin rahan kotiin tuoja. (Gratch 2003, 105.) Toisin sanoen miehen hartioille syytetty vastuu saattaa saada aikaan sellaisen reaktion, jossa tunteet nähdään niin sanotusti haittana ja esteenä tämän vastuuta vaativan toiminnan toteuttamiselle. Tällöin on helpompaa tukahduttaa tunteet ja keskittyä itse toimintaan.

3 TUNNEKASVATUS – KOULUN JA ERITYISESTI PERHEEN ROOLI

Kaikki lapsen tai nuoren elämässä oleellisesti vuorovaikuttavat aikuiset vastaavat kukin tavallaan tämän ohjauksesta ja kasvatuksesta. Vanhemmilla on erityinen merkitys kokonaisvaltaisessa kasvatuksen prosessissa, myös tunteiden näkökulmasta. Tunnekasvatuksesta puhutaan näin 2010-luvulla prosessina, joka on aktiivinen niin kotona, varhaiskasvatuksessa kuin koulussa. Tässä opinnäytetyössä olen valinnut selvittää tarkemmin miesten kokemuksia siitä, miten tunnekasvatus on näyttäytynyt heidän perheissään ja millaisen suhteen miesten vanhemmat ovat omanneet tunteisiin. Nostan seuraavissa alaluvuissa esille myös perheen käsitteenä.

3.1 Tunnekasvatus arjessa

Tunnekasvatuksesta puhutaan arjessa tärkeänä asiana ja prosessina. Yleensä arjessa ja tiedotusvälineissä aiheesta puhuttaessa viitataan lapsiin ja nuoriin. Jo aikuisten ihmisten tunnekasvatuksesta ei juuri puhuta. Syynä tälle voi olla se, että tunnekasvatuksen saatetaan ajatella olevan osa tiettyyn ikään sidottua kasvatustyötä. Tässä tapauksessa kyse voisi olla alle 18-vuotiaiden, alaikäisiksi luokiteltavien tunne-elämään ja sen kehittymiseen keskittymisestä. Erityisesti pojista, miehistä ja heidän tunnekasvatukseensa liittyvistä tekijöistä on vaikea löytää tutkittua tietoa tai aikaisempia tutkimuksia.

Mielenterveysseura määrittelee lasten tunne-elämän kehitykseen kuuluvaksi kolme perustarvetta. Lapsen on tärkeä oppia tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitansa, arvioida omia sekä muiden tunteita, sekä kokea syvällisimmätkin tunteensa mielekkäiksi ja perustelluiksi. Tunteisiin on lähestulkoon mahdotonta vaikuttaa, mutta kasvatus tekee mahdolliseksi tunteiden tiedostamisen sekä niiden ilmaisun. Tunnekasvatuksen tärkein tehtävä onkin luoda yksilölle valmiuksia elämään ja auttaa ihmistä toimimaan kokonaisvaltaisesti elämää rakentavien tunteiden avulla. Lapsuuden tunne-elämän kehittymisen perustana nähdään pysyvä kiintymyssuhde vähintään yhteen luotettavaan aikuiseen. Se, minkä laatuinen tämä kiintymyssuhde on, vaikuttaa oleellisesti siihen, millainen tunne-elämä yksilölle muodostuu. Nuoruudessa hyvä suhde esimerkiksi opettajaan, harrastuksen ohjaajaan tai hyvän ystävän vanhempaan saattaa olla merkittävä tuki ja jopa kantava voima nuoruuteen kuuluvan kehityksen apuna. (Mielenterveysseura n.d.g.)

Vanhemmalla tai muulla oleellisesti mukana elämässä olleella aikuisella on selkeä vaikutus lapseen ja tämän tunne-elämään. Yksikään vanhempi ei nosta kaiken aikaa esille vain negatiivisia vaatimuksia, esimerkiksi vaativuutta tai väheksymistä. Kuitenkin sillä, kuinka usein vanhempi toimii lapsensa tarpeita vastaan, on merkitystä. Mitä useammin lapsen tarpeet tunnetasolla ovat ristiriidassa aikuisen tarjoaman kanssa, sitä todennäköisemmin syntyy yksilölle tunnelukko myöhemmässä elämänvaiheessa. Jos ajatellaan esimerkkinä vanhempaa, joka kohtelee kaltoin lastansa, on hän myös usein kylmä. Kylmyyden voi tässä tapauksessa usein rinnastaa hylkäävyyteen, etenkin tunnetasolla. Sillä, miten vanhempi reagoi ja suhtautuu lapsen tunne-elämään, sen kehitykseen ja niistä kumpuaviin tarpeisiin, on suuri merkitys. Ääripäät ovat vahvasti invalidisoivia. (Takanen 2011, 156.)

Varhaiskasvatuksen sekä koulun roolia tunnekasvatuksessa pidetään näin 2010-luvulla merkittävänä. Esimerkiksi Opetushallituksen laatimassa opetussuunnitelmassa on erikseen säädetty tunne taitoja tukevasta toiminnasta seuraavanlaisesti:

”Oppilaat oppivat perusopetuksen aikana tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen ja hakemaan niihin liittyvää tietoa. He saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä sekä kehittää *tunnetaitojaan* ja sosiaalisia taitojaan” (Opetushallitus 2014.)

Kun ihminen on tietoinen omista tunteistaan, ennustaa tämä hyviä sosiaalisia taitoja, sosiaalista pätevyyttä ja kavereiden hyväksyntää. Vuorovaikutustaitojen ja sosiaalisten taitojen opetuksen rinnalle sopii erinomaisesti nostettavaksi tunnekasvatus, joka nähdään osana kokonaisvaltaista terveystkasvatusta, koska tunteiden käsitteleminen ja tunnistaminen edes auttavat yksilön terveyttä ja hyvinvointia. Tulevaisuuden kannalta tunnekasvatus nähdään tärkeänä, koska sillä on merkitys suhteessa yksilön terveyteen aikuisiällä ja työuran kehittymiseen. (Kerola, Kujanpää & Kallio 2013.)

Tunnetaitojen vankka perusta luodaan jo varhaislapsuudessa. Inhimilliset tunteet ovat ihmiseen sisäänrakennettuja ja ovat läsnä aina syntymästä alkaen. Erityisesti lapsi tarvitsee opettelua, tukea tunteiden ilmaisemisessa ja esimerkkejä tunteiden esiin saamiseksi. Niin vanhemmilla kuin myös kaikilla muillakin lapsen elämässä olevilla aikuisilla on tärkeä vastuu tunnetaitojen opettamisessa lapselle. (Isokorpi 2004, 127.) Koulumaailmassa opettajat ovat merkityksellisiä aikuisia lasten ja nuorten elämässä. Esittämisen arvoinen kysymys on kuitenkin se, kuinka opettajat pystyvät tunnekasvatukseen oman perustehtävänsä, opettamisen, ohessa? Onko tämä edes mahdollista, pitäisikö kouluihin palkata erikseen tunnekasvattajia?

Kaikki edellä mainittu kiteyttää vahvasti sen, miksi olen valinnut opinnäytetyössäni tutkia sitä, millainen lapsuus haastateltavilla aikuisilla miehillä on ollut tunteiden näkökulmasta katsottuna ja millaista tunneoppia he ovat saaneet. Vaikka tässä opinnäytetyössäni olen kiinnostunut erityisesti kotona tapahtuvasta tunnekasvatuksesta ja haastateltavien miesten kokemuksista suhteessa oman perheen aikuisiin, Isokorpi vahvistaa myös sen, että tunnetaitoja sekä tunnekasvatusta tarkastellessa on tärkeä keskittyä laaja-alaiseen kokonaiskuvaan, koska lapsen tunnekasvatuksesta kantavat vastuuta kaikki aikuiset, joita tämän elämässä on. Tämän vuoksi esimerkiksi valitsemisani haastattelukysymyksissä nousi esille vaihtoehto jostain muusta merkittävästä aikuisesta, kuin omasta vanhemmasta. Esimerkiksi isoäiti, setä tai kummitäti saattaa näytellä isossakin roolissa lapsen tai nuoren elämässä.

3.2 Perheen määrittelyn haasteita

Lähtiessäni tutkimaan miesten saamaa tunnekasvatusta, minun on väistämättä otettava huomioon, millainen rakenne kunkin haastateltavan perheessä on ollut. Olen kiinnostunut tutkimaan tämän opinnäytetyön avulla sitä tunnekasvatusta, joka on esiintynyt miesten lapsuudenkodeissa ja

siellä vallitsevassa vuorovaikutuksessa. Perhe on määritelmänä sellainen, jota on hankala rajata, koska jokaisella meistä on perhe mutta mahdollisesti hyvin erilainen. Toiset ajattelevat, että sama veri tekee perheen, toisille kyse on vahvasta emotionaalisesta tunnesiteestä. On mahdollista, että ensimmäisen haastateltavan perhe on koostunut sisaruksista ja äidistä sekä isästä, kun taas toisen haastateltavan perhe on voinut olla kirjava, koska samassa kotitaloudessa on asunut äiti ja isä, sisarukset sekä isän veli ja tämän lapset.

Jos pohdimme nykyaikaista sosiaali- ja terveysalan palveluihin lukeutuvaa perhetyötä, on selvää, että tämän luonteeseen vaikuttavat oleellisesti historialliset sekä kulttuuriset näkemykset siitä, mikä on perhe ja mikä sen todellinen määritelmä on. Viimeisen 20 vuoden aikana erityisen vahvasti keskusteluiden aiheeksi on noussut perheen hoivavastuu ja moraali. Tässä tapauksessa on kyse siitä, että kuka kantaa vastuun lapsista ja perheestä, ja esimerkiksi tunnekasvatuksesta. Perheeseen liitetään biologiaa, politiikkaa sekä sen jatkuva muuttuva kokemus. (Rönkkö & Rytönen 2010, 9.)

Perhe on kokonaisuus, joka koostuu yksilöistä. Heidän keskinäiset suhteet erottavat kuitenkin perheen kaikista muunlaisista yhteiskunnallisista ryhmistä, järjestelmistä tai yhteisöistä. Perhesuhteita on vaikea verrata esimerkiksi ystävyys-suhteisiin, koska perhesuhteita sävyttää yleensä vahva ajatus vastuusta, velvoitteista ja lojaaliudesta. Myös hoiva ja huolenpidon velvollisuus ovat asioita, jotka liitetään vahvasti perhesuhteisiin. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.)

Perheen määrittely käsitteenä on siis hankalaa. Suurimmalla osalla ihmisistä on perheestä jonkinlainen, henkilökohtainen näkemys. On tärkeää muistaa, että jokaisella meistä on oma subjektiivinen kokemuksemme asiasta ja tämä on täysin riippuvainen siitä, millaisia kokemuksia meiltä löytyy ja minkälaisia perheitä olemme elämässämme nähneet. Monet asiantuntijat ovat yrittäneet vedota joko omiin tai toisten tekemiin tutkimuksiin, ja tämän avulla määritellä perheen kattavasti. Yleensä on kuitenkin käynyt niin, että näitä määritelmiä on syntynyt useampia, minkä johdosta niistä on tullut niin rönsyileviä, että lopulliseksi toteamukseksi asiasta voidaan todeta perheen yksiselitteisen määrittelyn olevan liki mahdotonta. (Kontturi 1999, 17.)

Kontturi (1999, 17) toteaa, että perhe voidaan määritellä aina jäseniensä summasta asumismuotoon tai yhteisöön, jonka jokaisella jäsenellä on oma tehtävänsä ja jäsenillä keskinäisiä, erilaisia suhteita. Rakenteellisesta määrittelystä tulee kuitenkin helposti haastavaa, koska perheeseen saattaa kuulua lapsia uudesta avioliitosta, ottolapsia tai eri sukupolviin kuuluvia sukulaisia, kuten isovanhempia.

Tilastokeskuksen määrittämän nykykäsityksen mukaan perhe muodostuu yhdessä asuvasta avio- tai avoliitossa elävästä tai parisuhteensa rekisteröi-

neestä parista, joilla on tai ei ole lapsia. Näissä asuntokunnissa asuvat sukulaiset luokitellaan kuitenkin näin 2010-luvulla ulkopuolisiksi henkilöiksi, jotka eivät siis kuulu perheväestöön. (Tilastokeskus n.d.)

Aivan yhtä mielenkiintoinen kysymys esitettäväksi olisi se, että millaiset lukuisat tekijät ovat vaikuttaneet näiden käsitysten tarkentumiseen? Nämä erilaiset käsitykset ja ajatukset perherakenteista ja niiden muutoksista vahvistavat omaa käsitystäni siitä, miksi on erityisen tärkeää ottaa huomioon tämän opinnäytetyön aineistonkeruussa se, että perheitä ja elinyhteisöjä on ollut paljon erilaisia ja tulee olemaan myös jatkossa.

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE, TARKOITUS SEKÄ TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, mitä haastateltavat miehet kertovat omista perheistään, vanhemmistaan sekä muista elämänsä aikuisista, heidän lähtökohdistaan sekä mahdollisista valmiuksistaan kussakin elämäntilanteessa toimia tunne-kasvattajana. Haastattelutilanteessa kerätyn aineiston pohjalta tarkoituksena on myös saada selville haastateltavien kokemuksia siitä, miten heidän perheessään, niin lapsuudessa kuin nuoruudessa, on saanut olla tunteva yksilö. Tunteet ovat olleet aina itseäni kiinnostava asia ja koenkin tämän olleen merkittävin vaikuttajan opinnäytetyön aiheen valitsemisessa.

Opinnäytetyötäni tehdessä havahduin siihen, ettei aikaisempia tutkimuksia tekemästäni aiheesta löydy. Sellaisia, joissa mies ja tunnekasvatus esiintyisivät samassa kontekstissa. Aikaisempia tutkimuksia etsiessä käytettäessä hakusanaa ”tunnekasvatus” löydettävissä oli kuitenkin useita pro gradu -tutkielmia ja opinnäytetöitä liittyen tunnekasvatukseen ja esimerkiksi varhaiskasvatukseen ja koulumaailmaan. Tämä opinnäytetyö ei niinkään liity edellä mainittuihin aihepiireihin, vaikka yleisesti tunnekasvatusta aiheena käsitteleekin. Toisin sanoen tässä tapauksessa en voi kertoa tutkimuksen pohjaavan mihinkään spesifiin aikaisempaan tutkimukseen aiheesta, koska sellaista ei ole.

Tehdyllä tutkimuksella on tarkoitus kartuttaa tietoa siitä, mitä aikuiset miehet kertovat omista vanhemmistaan ja heidän taustoistaan. Erityisesti mahdolliset yhtäläisyydet, kuin myös eroavaisuudet ovat kiinnostavia ja huomionarvoisia tekijöitä. Esimerkiksi monen yli 60-vuotiaan miehen isä on nähnyt ja kokenut sota-ajan – onko tämä mahdollisesti useamman haastateltavan vastauksista nouseva yhdistävä tekijä, jolla saatetaan perustella sitä, miksei oma isä ollut halukas puhumaan vahvoista tunnekokemuksista tai on kykenemätön antamaan tunnekasvatusta?

Opinnäytetyöni yksi pääasiallisista tavoitteista on nostaa esille keskuudessamme vallitsevaa hiljaista tietoa, jota haastateltavat miehet mahdollisesti pitävät itsellään aiheesta, joka on omalla tavallaan otsikoissa ja ihmisten

huulilla toistuvasti. Tekemässäni tutkimuksessa on erityisen tärkeää se, että tutkittavaan aiheeseen suhtaudutaan ennakkoluulottomasti, ilman stereotypioita. Niin kuin todettua, miehistä, heidän tunne-elämän kokemuksistaan ja tunnekasvatuksesta ei ole tehty niin paljoa erilaisia tutkimuksia kuin esimerkiksi varhaiskasvatuksesta ja sen merkityksestä tunne-elämän kehittymisen näkökulmasta, joten tällä opinnäytetyöllä ja tutkimuksella voisi kuvitella olevan yhteiskunnallista arvoa. Uskon tehdyllä tutkimuksella olevan merkitystä myös sosiaali- ja terveysalalla työskenteleville, ja vielä tarkemmin ilmaistuna miesten kanssa töitä tekeville alan ammattilaisille.

Kysymysmuotoon asettelema tutkimustehtäväni on seuraava:

Mitä suomalaiset miehet kertovat lapsuudessaan ja nuoruudessaan saamastaan tunnekasvatuksesta?

Tämän tutkimustehtävän tueksi pohdin neljä erilaista tarkentavaa tutkimuskysymystä. Nämä tutkimuskysymykset keskittyvät enemmän miesten henkilökohtaisiin kokemuksiin seuraavista aiheista:

1. Miten miehet kuvaavat vanhempiaan tunnekasvattajina?
2. Mitä miehet kertovat lapsuutensa ja nuoruutensa vahvoista tunnekokemuksista?
3. Mitä miehet kertovat omasta isästään?
4. Miten miehet kokevat omalta perheeltään saadun tunnekasvatuksen suhteessa omien lastensa kasvattamiseen?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on usein käytännönläheinen ja yksilöiden kokemuksiin pohjautuva eikä oma opinnäytetyöni ole poikkeus. Opinnäytetyöni tutkimus pohjautuu siis kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimusmenetelmään. Laadullisen tutkimusmenetelmän lisäksi esittelen tässä luvussa aineiston hankinnassa käyttämäni menetelmät sekä aineiston analysointitavan.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tekemälleni kvalitatiiviselle eli laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on kokonaisvaltainen tiedonhankinta. Aineisto hankintaan yleensä luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuk-

sessä onkin todellinen elämä, jolloin ajatellaan, että todellisuus on moninaista, johon kuuluu oleellisesti se, että haastateltavan todellisuuden tapahtumat ja kokemukset muovaavat samaan aikaan toinen toistaan, minkä johdosta löytyvät suhteet saattavat olla monen suuntaisia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 152.)

Laadullisessa tutkimuksessa ihminen on suosittu tiedon keruun instrumentti. Toisin sanoen tutkija luottaa enemmän tekemiinsä havaintoihin ja painottaa tutkittavien kanssa käytyjen keskustelujen sisältöä kuin mittausvälineitä, joita voisivat olla esimerkiksi kynällä täytettävät testit. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 155.) Edellä mainitut kirjoittavat kiteyttävät omat ajatukseni aiheesta. Suunnitellessani opinnäytetyötäni ja sen aineistonkeruuta, tiesin alusta alkaen, että tahdon kerätä analysoitavan aineiston haastattelemalla ja tämän jälkeen litteroida sen.

Induktiivisessa analyysissä tutkija pyrkii paljastamaan odottamattomia asioita tutkittavasta. Siksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtina eivät toimi teorian tai hypoteesin testaaminen. Pyrkimyksenä on tarkastella aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Tällöin tutkija ei määrä sitä, mikä on tärkeää, vaan haastateltava. (Hirsjärvi ym. 2001, 155.) Tutkimukseni lähtökohtana on ennakkoluulottomuus ja koin ensiarvoisen tärkeänä sen, että haastateltavat miehet saavat kertoa juuri siitä, minkä he kokevat itselleen tärkeäksi.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran mukaan tyypillisenä kvalitatiivisen tutkimuksen piirteenä pidetään myös sitä, että haastateltava kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma elää tutkimuksen edetessä, joten tutkimuksen on tarkoituksenmukaista joustava eteneminen. Jos muutoksia tutkimukseen liittyvissä olosuhteissa ilmenee, tutkija adaptoituu niihin. Kun tutkimuksen kohteena on toinen ihminen ja tämän kokemukset, tapauksia tulisi käsitellä ainutlaatuisena ja tämän myötä aineistoa tulisi tulkita sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2001, 155.)

Tämän opinnäytetyön aineisto on kerätty yhteistyössä Setlementti Tampereen yksikön miesten kansalaistalo Mattilan kanssa. Tarkoitukseni oli tehdä opinnäytetyö, jonka kohderyhmään kuuluvat 50-60 vuotiaat miehet mutta käytännön syistä minun täytyi muuttaa viime hetkellä tätä ikäkaumaa 55–65 vuoteen. Tämä oli tilanne, jossa korostui laadullisen tutkimuksen luonne parhaimmillaan – laadullinen tutkimus elää koko prosessin ajan.

5.2 Aineiston hankinta

Laadullisen tutkimuksen aineistohankintaan liittyy yleensä laadullisten metodien käyttö. Nämä metodit ovat sellaisia, jotka suosivat tutkittavien näkökulmia ja sitä, että heidän oma äänensä pääsisi aineistonkeruussa

kuuluviin. Tällaisia aineistonkeruu metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi tai ryhmähaastattelu. (Hirsjärvi ym. 2011, 155.)

Opinnäytetyöni aineisto on hankittu teemahaastattelun avuin. Teemahaastattelu onkin Suomessa kaikista suosituin tapa kerätä aineistoa laadullisessa tutkimuksessa. Eskolan ja Vastamäen mukaan, jos halutaan tietää mitä joku henkilö ajattelee jostakin asiasta, kaikista tehokkainta ja yksinkertaisin tapa tämän selvittämiseksi, on kysyä häneltä itseltään. (Eskola & Vastamäki 2001, 24.) Teemahaastattelu sopii aineistonkeruumuodoksi erinomaisesti silloin, jos tarkoituksena on kerätä tietoa vähemmän tunnetuista asioista ja ilmiöistä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Lähtökohtana teemahaastattelussa ovat kaksi roolia; haastattelijan ja haastateltavan, joihin kuuluvasta käytöksestä on molemmilla osapuolilla jonkinasteinen ennakkokäsitys. Ei välttämättä ollenkaan samanlainen. Teemahaastattelua tehdessä kyseessä on eräänlaisesta *keskustelusta*, vaikka tämä keskustelu saakin alkunsa tutkijan aloitteesta ja etenee usein tämän ehdoilla. Mitä tulee paikkaan, jossa haastattelut toteutetaan, on sillä paljon merkitystä. Haastattelut voidaan pitää esimerkiksi haastateltavan kotona, haastattelijan yliopistolla tai jossain muussa julkisessa paikassa. Tilanteen olisi kuitenkin hyvä olla mahdollisimman rauhallinen ilman sen isompia virikkeitä. (Eskola & Vastamäki 2001, 27.) Itselläni oli mahdollista kerätä analysoitava aineisto miesten kansalaistalolla Tampereella ja sellaisessa tilassa, joka mahdollisti haastattelun ilman isompia keskeytyksiä tai häiriötekijöitä.

Valitsemani kysymykset aineistonkeruutilanteeseen ovat hyvin vahvasti kietoutuneet perhe- teeman ympärille. Kysymykset liittyivät joko perheenjäseniin tai kotiin toimintaympäristönä, ja lähtökohtana vastauksissa oli aina se, että miltä haastateltavasta itsestään on tuntunut tai mitä hän on aiheesta ajatellut. Omassa tapauksessani erityisen tärkeää oli pohtia sitä, kuinka lopettaa haastattelutilanne haastateltavan kanssa. Esittämäni kysymykset olivat paikoitellen hyvinkin henkilökohtaisia, minkä puolesta en nähnyt olevan asiallista lopettaa haastattelua kuin seinään. Jokaisen haastateltavan kanssa haastattelutilanne ja sen lopetus oli luonnollisesti erilainen, koska jokaisen miehen suhde aiheeseen oli henkilökohtainen.

Teemahaastatteluun etsiessä ihmisiä, haasteeksi muodostuu se, että millainen on ensimmäinen viesti, joka välittyy ihmisille, joita on pyydetty tutkimukseen mukaan. Jos henkilöltä saa puoliväkisin myöntävän vastauksen, se ei välttämättä lupaa hyvää itse haastattelutilanteeseen. Omassa tapauksessani asetelma muodostui siitä, että opinnäytetyön yhteistyökumppanin miesten kansalaistalo Mattilan työntekijä hankki niin sanotusta asiakaskunnastaan haastateltavat miehet. Tällaisessa tilanteessa korostuu erityisen tärkeänä se, millainen suhde työntekijällä on asiakkaisiinsa. Koen kuitenkin, että tutkimuksen tekijällä on myös vastuu tässä vaiheessa, ja tästä aiheesta kirjoitankin hieman lisää tämän opinnäytetyön pohdinta- osiossa.

Opinnäytetyöprosessin aikana asiaan perehdyttäessä huomasin, että omassa aineistonkeruussani oli myös piirteitä puolistrukturoidusta haastattelusta. Käytännössä puolistrukturoidusta haastattelusta saatetaankin käyttää nimitystä teemahaastattelu. Puolistrukturoidun haastattelun nähdään soveltuvan aineistonkeruuseen silloin, jos tutkija on päättänyt haluavansa tietoa juuri tietyistä asioista, eikä näin haastateltavalle ole tarvetta antaa suurta valinnanvapautta haastattelutilanteessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tapauksessa koen olevani puolistrukturoidun haastattelun ja teemahaastattelun välimaastossa – haastattelukysymykseni olivat kaikille samat ja esiintyivät samassa järjestyksessä mutta käytännössä nämä olivat kaikki luonteeltaan sen verran avoimia, että haastateltavat saivat mahdollisuuden kertoa juuri niistä asioista, jotka itse koivat tärkeäksi.

5.3 Aineiston analyysi

Tutkimuksen ydinasioita ovat kerätyn aineiston analyysi, sen tulkinta sekä lopuksi johtopäätösten teko. Tässä analyysivaiheessa tutkija saa selville sen, että minkälaisia vastauksia hän saa esittämiinsä tutkimusongelmiinsa. On myös mahdollista, että tutkijalle selviää analyysivaiheessa, että tutkimusongelmat olisikin pitänyt asettaa aivan eri tavalla. (Hirsjärvi ym. 2001, 207.)

Tutkimukseni aineisto on analysoitu sisällönanalyysin avuin. Luonnollinen valinta analysointimenetelmäksi aineistonkeruumenetelmän tueksi olisi ollut teemoittelu mutta koin sisällönanalyysin antavan enemmän vapautta itselleni. Sisällönanalyysiä käytettäessä, aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä sekä eroja etsien. Myös tiivistäminen on merkittävä osa tätä analysointitapaa. Sisällönanalyysissä tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoista aineistoa – tässä tapauksessa jo äänitettyjen haastattelujen pohjalta litteroitua tekstiä. Tämä analysointitapa pyrkii siihen, että tutkimuksen tekijä pystyisi muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyn kuvaksen. Sisällönanalyysin avuin voidaan perehtyä niin laadulliseen sisällönanalyysiin kuin myös määrälliseen erittelyyn ja nämä molemmat ovat yhtä valideja tapoja aineistoa analysoidessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Sisällönanalyysi sopii parhaiten hankkimani aineiston analysoimiseen, koska tutkimuksen lähtökohtana näin itse sen, että haluan tarkastella ja ottaa esillä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Analysointitapana sisällönanalyysi mahdollisti myös sen, että aineisto voi olla tekstimuotoista aina kirjoista, päiväkirjoihin ja haastatteluihin. Litteroitua aineistoa teettämieni haastattelujen pohjalta oli jonkin verran, minkä puolesta sisällönanalyysi tarjosi joustavan ja tässä tapauksessa mielestäni mielekkäimmän tarkastelutavan analysointiin. Kaikki miesten äänitetyt haastattelut litteroituani, lähdin yksinkertaisesti värillisten kynien kanssa merkkamaan kaikkia kohtia, mitkä yhdistävät, mutta myös erottavat miesten vastauksia toisistaan.

5.4 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimusta tehtäessä pyritään oletusarvoisesti välttämään virheiden syntymistä mutta silti eri tutkimuksien luotettavuudessa ja niiden pätevyyydessä on eroja ja vaihtelevuutta. Kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä reliabelius ja validius ovat tekijöitä, joita on mahdollista tarkastella ja tulkita hyvin erilaisista näkökulmista. Tapaustutkimuksen tekijä saattaakin ajatella, että kaikki ihmistä yksilönä koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia ja kahta samanlaista tapausta ja kokemusta ei voi olla, minkä puolesta perinteisenä nähdyt luotettavuuden ja pätevyyden arvioinnin keinot eivät ole käyttökelpoisia. Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta tehtäessä ydinasioida ovat henkilöiden, paikkojen sekä tapahtumien kuvaukset. (Hirsjärvi ym. 2011, 214.)

Tutkijan on tärkeää ajatella tutkittavaa ja myös tämän etua. Tutkittavalla on tapana luottaa hänelle annettuun informaatioon, minkä puolesta tutkijan olisi tärkeä saattaa tutkittavan tietoon esimerkiksi se, että mitä seurauksia tutkimukseen osallistumisella on. Tutkimusta tehtäessä niin sanottu hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää sitä, että tutkittavalta henkilöltä saadaan muun muassa tutkimukseen osallistumisestaan suostumus, jonka avuin pyritään estämään se, että tutkittavat tulisivat jollain tavoin manipuloituksi tieteen nimissä. Tutkittava tulisi perehdyttää aiheeseen siten, jotta hän tulee tietoiseksi siitä ja ymmärtää sen, mitä tutkimuksen prosessissa tapahtuu. Suostumuksella tarkoitetaan sitä, että tutkittava henkilö ymmärtää osallistuvansa tutkimuksen tekoon vapaaehtoisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tämän opinnäytetyön liitteenä on suostumuslomake, jonka ojensin jokaiselle haastateltavalle miehelle luettavaksi ja allekirjoitettavaksi ennen haastattelua. Tämän avuin he saattoivat tulla tietoiseksi siitä, että heidän kertomaansa aiotaan käyttää tutkimuksen aineistona ja valmis opinnäytetyö tulee olemaan vapaasti luettavissa Theseus-tietokannasta. Suostumuslomakkeesta kävi myös ilmi se, että aineisto tuhotaan asianmukaisesti sen analysoinnin ja opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Viimeisimpänä ja tärkeimpänä esillä oli myös tieto siitä, että tutkimukseen osallistuminen on täysin anonyymiä, mitä itse opinnäytetyön tekijänä halusin korostaa.

Tutkimusprosessin eettisyyttä voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta; miksi juuri kyseisen ilmiön tutkiminen on perusteltua, saadaanko tavoiteltava tieto aineistonkeruumenetelmällä ja pystyykö tutkija esittämään kerätyn aineiston analysoituna siten, että haastateltujen anonymiteetti säilyy. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Näistä erityisesti ensimmäisenä mainittu eettinen näkökulma on tärkeä, koska opinnäytetyöprosessini aikana tulin myös kyseenalaistetuksi. Ennen haastattelua halusin täsmentää vielä jokaiselle miehelle ja muistuttaa itseäni, että mitä olen tekemässä ja mistä aiheesta. Tässä tapauksessa kerroin heille hieman siitä, mitä tunnekasvatuksella tarkoitetaan ajatuksen ja käytännön tasolla. Haastattelujen päätteeksi huomasin jääväni hetkeksi juttelemaan jokaisen

haastattelevan kanssa aiheesta, kun ääninauhuri oli jo lopettanut tallentamisen. Pelkästään näiden käytyjen keskustelujen pohjalta voisi päätellä, että valitsemani aiheen tutkiminen on tärkeää.

Mitä tulee tämän tutkimuksen luotettavuuteen ja pätevyyteen, on myös tärkeää pohtia sitä, kuinka yleistettäviä tulokset todellisuudessa ovat. Opinnäytetyöprosessini alkuvaiheessa yksi opettajistani nosti esille sen, kuinka tutkijana minun on otettava huomioon ja muistettava se, että kuinka erityistä ja tietynlaista miesryhmää mahdollisesti miesten kansalaistalo Mattilassa käyvät miehet edustavat. Pohdin luotettavuutta myös opinnäytetyötäni ohjaavan opettajan kanssa. Tämän lisäksi myös muutama Mattilan haastateltavista miehistä nosti tämän aiheen esille haastatteluissa. Heidän mukaansa Mattilan miehet saattavat hyvinkin edustaa ehkä juuri tätä jollain tavoin erityistä miesryhmää, ja eroavat täten mahdollisesti muista miehistä, jotka eivät miesten kansalaistalon kaltaiseen ja kolmannen sektorin edustamaan toimintaan osallistu.

Itse tutkijana näen asian niin, että jos mietitään tämän kvalitatiivisen tutkimuksen aihetta, on mahdotonta saada yleistettäviä tuloksia, koska viiden miehen otanta on suppea. Ja niin kuin mainittua jokaisen yksilön kokemukset ovat ainutkertaisia eivätkä ole verrattavissa toisiinsa. Lisättynä myös se, että tutkijana ja ammattikorkeakoulun työelämään pohjautuvaa opinnäytetyötä tekevänä, minun on mahdotonta haastatella sellaisia miehiä, jotka eivät edustaisi jotain ainutlaatuista miesryhmää. Ainoa keino, jolla tätä voisi ehkä välttää olisi se, että haastateltavat miehet valittaisiin sattumanvaraisesti kadulta, mutta luonnollisesti tämä ei ollut vaihtoehto.

6 MIESTEN VUORO

Tässä luvussa esittelen aineistonkeruun ja aineiston analyysin pohjalta saatuja tuloksia. Esittelen myös tarkemmin haastattelutilanteessa esittämäni kysymykset ja perustelen sitä, miksi olen näihin kysymyksiin päätenyt. Aineiston analyysin pohjalta esille nousseita tuloksia peilaan asettamiini erillisiin tutkimuskysymyksiin, joiden pohjalta kahdeksan valitsemani haastattelukysymystä muodostuivat. Kysymyksissä oli samanlaisia piirteitä, kuin myös niihin saaduissa vastauksissa, mutta jokaisen kysymyksen avuin oli mahdollista saada aiheesta uutta tietoa.

Haastateltavat miehet asettuivat iältään vuosien 55 ja 65 väliin. Opinnäytetyön alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaan miesten oli tarkoitus olla iältään 50–55 vuotiaita, mutta käytännön syistä minun piti tutkijana olla valmis joustamaan tässä ikärajassa.

6.1 ”Ehkä vähän sellainen suomalainen jörrikkä siitä tulee mieleen”

Aineistonkeruutilanteessa alkujutustelun jälkeen kysyin ensimmäisenä haastateltavilta miehiltä siitä, että mitä he ajattelevat lausahduksesta ”suomalainen mies ei puhu tunteistaan”. Kysymysmuotoon aseteltu kysymys kuului näin:

”Millaisia tunteita sinussa herättää lause ”suomalainen mies ei puhu tunteistaan”?”

Koko opinnäytetyöni ja tämä prosessi sai alkunsa tästä kuuluisasta suomalaisesta lausahduksesta, jota kuulee käytettävän arkielämässä paikoitellen paljonkin. Tarkoitukseni oli aloittaa haastattelu helpolla, aiheeseen johdattelevalla kysymyksellä, koska osa jatkokysymyksistä oli enemmän tai vähemmän henkilökohtaisia, ja aiheet, joita niiden pohjalta nousi esille, olivat paikoitellen myös vaikeita.

No se on aika semmonen vastaa mun mielikuvaa suomalaisesta miehestä. Että se ei nyt mitään erityisen voimakkaita tunteita herätä mutta ehkä vähän sellainen suomalainen jörrikkä siitä tulee mieleen, joka ei puhu eikä pussaa niinku sanotaan.

Sääli. Sääli on varmaan semmonen, että, mulla on semmonen käsitys, että jos tota, niinku, jos ei elä tunteilla, niin sillan ei elä puoliksikaan oikeestaan.

Ainakin mun mielestä täällä Mattilassa mä kuulen hirveesti niinku miesten puhuvan ja tota puhuvat tunteistaan, ajatuksistaan ja kaikenlaisista asioista, että tavallaan mun mielestä, mä tulkitsen vähän ton semmoseks hokemaks.

Aiheesta nousseet ajatukset olivat kirjavia. Yhden haastateltavan miehen vastaus erosi huomattavasti muiden miesten vastauksesta. Hänen mielestään lausahdus suomalaisten miesten tunteista puhumattomuudesta on paikkaansa pitämätön. Yksi useammassa haastattelussa noussut ajatus aiheesta liittyy suomalaisen miehen sisäänpäin kääntyneisyyteen. Miesten vastauksista nousi myös vahvasti esille oma suhde tunteisiin, tähän lausahdukseen ja siihen, että pitääkö se omalla kohdalla paikkaansa.

Mulle se ei oo niinkään, kyllä mä yleensä pyrin sitten puhumaan asioista, jos niissä ongelmia löytyy. Ja mä jonkun ratkaisun siihen sitten saan.

Omalta kohdalta voisin sanoa, että olen aina puhunut tunteistani, mikä oli joskus 70-80- luvun suomalaiselle miehelle vielä todella harvinaista. Mä oon sitä mieltä, että tunne vie ihmistä niinku varmaa 80% ainakin, ja se loppuu sit sen jälkeen sitte, rationaalista tällasta toimintaa. Ja mulla se on ihan ainakin 90%.

6.2 ” Äiti oli toista maata tietysti, niin kuin yleensä äitit ”

Aiheeseen johdattelun jälkeen ensimmäisenä itse aiheeseen liittyvänä kysymyksenä kysyin haastateltavilta miehiltä siitä, että onko heidän perheissään ilmaistu tunteita, ja jos on, niin millä tavoin? Vastaavasti kysymys jatkui siten, että jos miehet kokivat, ettei tunteista ole perheessä puhuttu, niin miksi he ajattelevat näin olleen? Kysymysmuotoon aseteltuna kysymys kuului seuraavasti:

”Onko perheessänne ilmaistu tunteita – millä tavoin? Jos koet, että ei – miksei?”

Kysymys oli pitkä ja laaja-alainen mutta vastaukset olivat kuitenkin jäsenytyneitä ja jokainen haastateltava ymmärsi kysymyksen niin kuin se oli tarkoituskin ymmärtää. Isokorpi kirjoittaa, että aikuisella on tärkeä rooli siinä, kun lapsi opettelee omien tunteidensa esiin saamista. Tähän tarvitaan opettelua, tukea ja esimerkkejä. (Isokorpi, 127.) Tästä syystä koin tämän kysymyksen olevan erinomainen heti haastattelutilanteen alkuun. Kysymyksellä halusin selvittää sitä, millaista esimerkkiä haastateltavat miehet ovat vanhemmiltaan saaneet ja mitä he vanhemmistaan kertovat.

Ja, ei - ei tunteet liittyneet mitenkään, mihinkään elämän vaiheeseen.

Ja tavallaan myös niin kun, jos mä aattelen, että mulla on ollut paha mieli jostain ja mä oon itkenyt, tai näin, niin kyl se on niinku todesta otettu. Et se on huomattu ja kysytty, että mitäs on.

Isä oli sodan käynyt mies ja nehän ei tuota, se oli vaan se tunneilmaisu, oli vaan melkeen sitä et nahkaremmiä tai jotain.

Mä sanoisin, että tota, äiti näytti aika hyvin tunteitaan. Isä ei ehkä niinkään, tai sanotaan niin, mä luulen, että silloin elettiin sellasta aikaa, että ei miehen ehkä, se ei ollut niin yleistä kuin nykypäivänä se tunteen näyttäminen, tai näinpoispäin. Että tota, et tietyllä tavalla se oli ehkä aavistuksen pidättyvämpää.

Useamman miehen vastauksista kysymykseen nousi esille äitiys ja äidin, tai jonkun muun naispuolisen henkilön, rooli tunteista puhujana. Vastauksissa esiintyi hyvin samanlaisia piirteitä ja huomionarvoista oli se, että oman isän tunteiden ilmaisu nähtiin vähäisempänä, kuin äidin. Toisin sanoen miehet liittivät vastauksissaan useammin äidin, tai jonkun muun naispuolisen henkilön, tunteisiin, niiden ilmaisuun ja niistä puhumiseen, kuin perheessä elävän miespuolisen henkilön.

Tarkentavana kysymyksenä toiseen kysymykseen käytin jokaisen miehen kanssa seuraavaa:

”Muistatko jonkun tilanteen, joka on ollut luonteeltaan negatiivinen ja olet mahdollisesti lapsena tai nuorena reagoanut siihen esimerkiksi itkemällä? Miten siihen on reagoitu kotona?”

Saadakseni vieläkin yksityiskohtaisempaa tietoa, olin halukas selvittämään sitä, millä tavoin miesten perheissä ja kotona on suhtauduttu esimerkiksi itkemiseen ja suruun. Ja vastaavasti myös sitä, mitä miehet kertovat vanhempien kyvyistä esimerkiksi lohduttaa. Tavat, joilla eri tilanteissa lasten kanssa toimitaan, eivät tule meiltä kaikilta luonnostaan. Halaaminen ja lapsen lohduttaminen eivät välttämättä suju kaikilta yhtä spontaanisti ja luonnollisesti. Nämä ovat kuitenkin asioita, jotka saattavat onnistua helpommin, jos tiedostaa sen, että lapsi ja nuori tarvitsee tämänkaltaista läheisyyttä. (MLL, n.d.)

En mä ole itkenyt, mä oon juossut vaan pakoon. Eli mun isä on kännipäissään hakannut mut sänkyyn. Ja josta mä oon juossut sitten ikkunan kautta ulos. Niin. Mut ei mitään tällaista itkemistä tai eikä se liittynyt mihinkään tunteisiin, se oli enemmänkin semmosta eloonjäämistäistelua.

En mä nyt muista, että mä olisin itkenyt mutta ainakin saatanut mököttää, että mä en ole sitä sit uskaltanut myöskään sanoa, että miksi mä nyt mökötän. Ja tota, mutta kyllä mä sillonkin koin, että siihen on, varsinkin äitini on vähän niinku kysynyt, että mikä on tai mikä murehduttaa tai tällasta, et kyllä siin on tultu silti huomioiduks.

Olin ehkä vähän toisella kymmenellä, ja sitten, asuttiin kerrostalossa, ja mun yks kaverin kanssa sieltä, vähän niinku, miten ny vois sanoa, tyhmäiltiin vähän siel kellarissa, ja yhden vanhemman kaverin jotakin tämmöstä skootteria vähän, ei nyt rikottu eikä mitään, mut hypisteltiin vähän. Ja tota siellä oli jotain tapahtunut sit, et rikkonut jotain, ja kävi sit meidän kimppuun siitä, ja tota, silloin mä menin niinku sitten kotiin, hyvin harvoin mä silloin enää vein mitään näitä asioita kotiin, ja tota, siinä tuli niin kyllä varmaan, kun mä kerroin siitä äitille, tuli varmana itkukin ja sillain, ja se sitten vähän suuttu siitä.

Miesten vastauksista tähän täsmentävään kysymykseen on vaikea koostaa varsinaisesti mitään siitä, kuinka vanhemmat ovat reagoineet miesten tunteisiin, mutta jokaiselle miehelle tuli mieleen jokin tietty kokemus, johon on liittynyt kuitenkin oleellisesti jollain tavoin negatiivisia tunnekokemuksia. Useammassa vastauksessa käy ilmi se, että itketty ei ole, vaan surua ja negatiivisia tunteita on näytetty jollain toisella tavalla. Tämä saattaa vastaavasti kertoa aikakauden suhtautumisesta siihen, jos ja kun miehet ja pojat itkevät. Kysymyksen muotoilemalla toisella tavalla olisi voinut saada aiheesta selville aivan erilaista ja uutta tietoa. Tässä tapauksessa kysymys olisi voinut liittyä lentävään lausahdukseen siitä, että miehet tai pojat eivät itke. Miehet olisivat voineet kertoa, kuinka heidän perheessään on suhtauduttu tällaiseen ajatukseen.

6.3 ”Syömään pyydettiin ja vaatteita annettiin et suurin piirtein tämmöstä”

Kolmannessa kysymyksessä halusin kuulla miehiltä siitä, että mitä heidän kotonaan on opetettu perustunteista. Näitä perustunteiksi kutsuttuja käsitteitä ja määrittelyä opinnäytetyön teoriaosuudessa muiden lähteiden pohjalta, minkä puolesta ajattelin, että yhden haastattelukysymyksen olisi hyvä pohjautua näihin. Kysymys oli yksinkertainen – perustunteita enempää heille määrittelemättä osoittautui kuitenkin hyödylliseksi, että kysymyksessä itsessä luetellaan muutama näistä perustunteista, joista erityisesti itse tutkijana olen kiinnostunut. Kysymys kuului näin:

”Mitä kotona on opetettu perustunteista, esim. vihasta, ilosta ja surusta?”

Niistä, sitä ei juuri sillalailla opetettu eikä puhuttu, että se oli aika, aika spontaania. Isä oli kova kurinpitäjä, sodankäynyt mies, tykistön upseeri, tosin ei ammattiupseeri mutta kuitenkin. Ja tota, äiti taas oli hyvin alistuvainen, että isä piti kovaa jöötä.

Isä kuitenkin, kuitenkin minä olin isälle rakas, mä tiesin et vaikka hän oli ankara ja kuritti, eikä aina ihan oikeudenmukaisestikaan kyllä, mutta...

Ei mitään. Ihan lyhyt ja selkeä vastaus.

Mä en tiedä, onko niistä varsinaisesti opetettu mitään, mutta niinku mä jo aiemmin sanoin, ne on niinku jotenkin, ne on sallittu. Ja jos niitä on ilmaistu, niin ne on huomioitu ja niihin on puututtu.

Mitään opetusta tai jotain tai olis jotain edes puhuttu, ylipää-tään meillä ei puhuttu paljon mistään tai mistään mitään. Syömään pyydettiin ja vaatteita annettiin et suurinpiirtein tämmöistä.

Kenenkään miehen kotona ei sanan varsinaisessa merkityksessä olla opetettu perustunteista mitään. Jokaisen miehen vastausta kuitenkin sävytti jonkinlainen, enemmän tai vähemmän lyhyempi tarina siitä, jonka taustalla nämä edellä mainitut perustunteet, viha, ilo tai suru, ovat vallinneet jollain tavalla. Itse tutkijana etenin omissa ajatuksissani hieman sillä oletuksella, että perustunteet eivät varmaankaan ole olleet varsinaisesti opetuksen aiheena lähes tulkoon koskaan, ainakaan haastateltavien miesten lapsuus- ja nuoruusaikoina. Yhden miehen kommentti siitä, että kyseessä oli spontaaniuteen pohjautuva asia, vahvistaa omia ajatuksiani aiheesta. Tämän puolesta onkin tärkeää muistaa se, että tunnekasvatusta on myös se, ettei tunnekasvatusta anneta – oli kyseessä tietoinen päätös tai ei.

6.4 ”En mä voi tohon muuta vastata kuin, että mä oon elänyt yksin”

Neljännän haastattelukysymyksen avuin oli tarkoituksena kartuttaa tietoa siitä, että kenen kukin mies on kokenut olleen heidän elämässään merkittävien henkilö tunnekasvatuksen osalta. Tutkijana halusin tämän kysymyksen osaksi kaikkia muita kysymyksiä siksi, koska tässä opinnäytetyössä lähteenä käyttämieni lähteiden pohjalta voidaan tässä vaiheessa todeta, että aikuisella on merkittävä rooli tunnekasvatuksessa. Lisäkysymyksenä tähän on esitetty perään, että miksi he ajattelevat asiasta näin. Kysymys oli aseteltu vastaavanlaisesti:

”Kenen koet olleen lapsuudessasi tai nuoruudessasi merkittävin hahmo tunnekasvatuksen osalta (äiti, isä, joku muu aikuinen – kuka) ja miksi?”

Miesten vastaukset olivat kaikki hyvin erilaisia ja niiden pohjalta on vaikea tehdä erityisiä johtopäätöksiä. Kaksi haastateltua miestä totesi kysymykseen suorasanaisesti, että heidän mieleensä ei tule ketään aikuista, jolla olisi ollut merkityksellinen asema heidän elämässään tunnekasvatuksen osalta.

En mä voi tohon muuta vastata kuin, että mä oon elänyt yksin. Omaa elämäni. Ei äiti, ei isä, ei. Ei muita läheisiä ei ollut.

Ei tuu mieleen ketään.

Mutta kyllä ne jäi niinku, kyllä niitten kanssa piti pärjätä. Ei, ei tota meillä kyllä puhuttu kotona ikinä tällasista asioista. Ja mä luulen, että mun äiti, olisko sillä ollut edes kykyäkään, tuskin.

Kahden muun miehen vastauksista yhdistäväksi tekijäksi nousi isoäidin merkitys. Yhden haastateltavan miehen mukaan isoäidillä oli merkittävä rooli tämän elämässä vielä pitkällä aikuisiässä. Isoäiti oli henkilö, jolta oli mahdollista saada ohjausta elämään.

Jotenkin niinku tärkein ihminen jollakin tavalla tunteitten puolelta oli jotenkin kuitenkin isäni äiti, eli se on mummu, joka kuoli kun mä olin neljä vuotias. Ja lopulta, kun hän joutui sairaalaan, me käytiin häntä katsomassa, ja mä halusin aina lähteä häntä katsomaan, ja mä en uskonut, kun mulle sitten sanottiin, että hän on kuollut eikä hän ole enää siellä. Mun piti päästä ihan käydä katsomaan sitä tyhjää sänkyä, mä en muuten uskonu. Et aika jännä, mutta tällainenkin toimenpide, että mua on viety sinne ihan vasiten, että katso nyt, koska se on mua selvästi vaivannut nähtävästi aika paljon.

6.5 ”Mä olin 15-vuotiaaks ollut mukana silleen, että mä olin isän ykkösjuttu”

Viidennellä kysymyksellä halusin selvittää miesten ajatuksia siitä, että miten he jälkeinpäin näkevät oman isän, tai jonkun muun heidän elämässä olleen ja vaikuttaneen mieshahmon, valmiuksista toimia tunnekasvattajana. Väestöliiton blogissa pohditaan sitä, millainen on isän merkitys pojalle kokonaisvaltaisesti. Kasvaessaan pojasta mieheksi, lapsi vertailee isiä, sekä kaikkia muitakin miehiä, ja pohtii sitä, millainen minusta tulee tai millainen mies tai isä itse haluan olla? Poikapuoleinen lapsi tai nuori voi samaistua myös elämänsä naispuolisiin henkilöihin, mutta jos pojalla on isä, joka ei ole tämän elämässä mukana tai on paikalla mutta ei koskaan läsnä, joutuu poika samaistumaan oletuksiin omasta isästään. (Lehtonen 2013.)

Hiljaisesti tiedostin itse, että erityisesti sota-aika saattaa esiintyä yhdistävänä tekijänä useammassa vastauksessa. Kun sota-aika nousi vastauksesta esille, jatkoin jo esittämäni kysymystä tiedustellen sitä, että kokevatko miehet sota-ajan vaikuttaneen siihen, että millaisia valmiuksia heidän elämänsä miehillä on ollut toimia tunnekasvattajana. Kysymysmuotoon aseteltuna kysymys kuului seuraavasti:

”Mitä ajattelet isäsi tai jonkun muun merkittävän mieshahmon (jos ei oma isä niin kuka?) valmiuksista ja edellytyksistä toimia tunnekasvattajana?”

Erään miehen vastauksen mukaan hänen isällään ei ollut minkäänlaisia valmiuksia toimia tunnekasvattajana tai puhua edes tunteista. Hänen vastauksensa mukaan sodalla oli kaikista suurin merkitys tähän – ”sieltä, kun kotiin selvisi, niin hyvä oli”. Vuosina 1939-1945 suomalaisista kodeista lähti talvisotaan, jatkosotaan sekä Lapin sotaan noin 700 000 miestä ja naista. Tästä kokonaismäärästä noin 600 000 palasi takaisin, mutta täysin erilaisina kuin mennessään. Koteihin palasi kuoleman nähneitä ja haistaneita ihmisiä. Osa saattoi siirtää traumansa lapsilleen vaikenemalla, osa lyömällä. (Turunen 2013.)

Sotien aiheuttamat traumat koteloituivat suomalaisiin koteihin. Äärimmillään tämä saattoi tarkoittaa joko itseensä sulkeutumista tai aggressiivista käyttäytymistä. (Turunen 2013.) Ville Kivimäki kertoo sotien jälkeisistä ajoista ja sotien aiheuttamista traumaista ja tekijöistä teoksessaan ”Murtuneet mielet”. Sotilasryhmään kuuluvien henkilöiden kunkin statusta arvioitiin sen mukaan, kuinka hyvin tämä sopeutuisi niin sanottuihin mies-tenvälisiin normeihin ja siihen kuuluvaan käytökseen. Käytännössä näiden nähtiin perustuvan pitkälti perinteisen suomalaisen agraariyhteiskunnan käsityksiin: miehekkyyden mittareina olivat kova fyysinen työntekeä ja siihen liittyvät taidot, heteroseksuaalinen mieskunto, usein myös alkoholin käyttö ja kyky pitää puolensa niin sanoin, teoin kuin myös lopulta tilanteen vaatiessa tappelussa. (Kivimäki 2013, 222.) Mistään ei kuitenkaan ole pääteltävissä, että tunteista puhumista ja sen osaamista pidettäisiin minkäänlaisena hyveenä sodan läpikäyneelle miehelle.

Koin tämän koko kysymyksen jollakin tavoin erityisen tärkeäksi, koska opinnäytetyöni kohderyhmä koostui vain miespuolisista henkilöistä. Tämän opinnäytetyön olisi voinut toteuttaa vieläkin vanhemman kohderyhmän parissa ja keskeiseksi teemaksi olisi voinut valita jollakin tavoin sota-ajan ja siihen liittyvät kokemukset. Aihe olisi ollut mielestäni hyvin haastava mutta täysin työstökelpoinen. Tässä tapauksessa vain kahden miehen vastauksesta nousi esille yhdistävänä tekijänä sota ja sen vaikutukset omaan isään.

No, isällä varmaan aika heikot valmiudet, että hän oli sodan-ajan sukupolvea ja tota, ollu, kokenu kovia rintamilla ja tottunut tiukkaan kuriin ja tämmöseen.

Kyllähän mulla oli sit tämmösiä, setiä ja enoja muutama. Ei sanaa tunne käytetty varmaan koskaan.

Se muistikuva mulla isästä paljon on, et isä oli lähes aina töissä. Eli se on se mikä mulla on päällimmäinen tunne. Ja mä oon jotenkin sen hyväksynyt. Mutta toisaalta, niinkun, kyllä mä oikeestaan sanoisin niin, että kyllä se kaikki oikeestaan sävytty enemmän äidille.

Asian kävin äskettäin läpi, koska tyttäreni kysyi, että minkälainen isä mulla oli. Ja tota, mulla oli hyvä isä, about 15-16 vuotiaaksi asti. Sitten hän sekos, tota, viinaan. Ja mä olin 15-vuotiaaks ollut mukana sille silleen, että mä olin isän ykkös juttu.

6.6 ”Ton vois vielä viivata alle, että yrittänyt olla hyvä ihminen”

Haastattelun toiseksi viimeisen kysymyksen avuin halusin selvittää miesten ajatuksia siitä, kokevatko he niin, että omilta vanhemmilta saatu tunneoppi olisi voinut vaikuttaa siihen, minkälaista tunnekasvatusta he ovat antaneet omille lapsilleen. Jotta ihmisen tunteet voisivat kypsyä, yksilö tarvitsee turvaksensa pitkiä ja pysyviä kiintymyssuhteita (Isokorpi 2004, 158).

Tässä tapauksessa voidaan ajatella Isokorven viitattavan vanhempiin ja muihin lapsen ja nuoren elämässä oleviin aikuisiin. Ihminen omaksuu omat tunnetapansa niin perusteellisesti, että hänen on mahdotonta muistaa niitä lukuisia tapahtumaketjuja, joiden pohjalta ne ovat muotoutuneet. Ihminen ei tiedosta näiden tunnetapojen kehittymistä eikä sitä, miten ja miksi niistä on tullut hänelle niin tärkeitä. (Isokorpi 2004, 182.) Muun muassa vanhempien merkitys tiedostamattomalla tasolla on sittemmin merkittävä, mitä tulee yksilön omien tunnetaitojen kehittymiseen. Tämän kysymyksen olisin jättänyt kysymättä, jos suurimmalla osalla miehistä ei olisi ollut lapsia, mutta jokaisella heistä oli vähintään yksi. Kysymysmuotoon aseteltu kysymys kuului seuraavan laisesti:

”Koetko, että omalta perheeltäsi saatu tunnekasvatus voisi vaikuttaa siihen, kuinka olet kasvattanut omia lapsiasi / elämässäsi olevia muita lapsia?”

Miesten vastauksista nousi esille hyvin erilaisia ajatuksia aiheesta. Yhtenäistä kolmessa eri vastauksessa oli se, että kaksi miestä kertoi suoraan olevansa väkivaltaisia kasvatuseriaatteita vastaan, yksi väkivaltaisista perheolosuhteista kotoisin oleva kertoi suoraan yrittäneensä olleen yksinkertaisesti hyvä ihminen. Yksi haastateltavista kertoi päättäneensä jo lastensa synnyttyä, ettei hän käytä fyysistä kuritusta koskaan.

Vastauksista nousi esille myös pohdintaa siitä, että välitön tunneilmaisuus on saattanut periytyä vanhemmilta. Vastaavasti yksi mies kertoi jääneensä tunteiden opettelemisen kanssa kokonaan yksin, minkä puolesta oma elämänmatka on pitänyt sisällään paljon tunne-elämän opettelua ja tämän takia myös lapset ovat joutuneet oppimaan aiheesta paljon itseksensä.

No, todennäköisesti vaikka mä en ehkä sitä kovin paljoa pohtinut. Mutta sanotaan nyt että, että ei missään nimessä sillälailla sitten omaksunut sitä kasvatuseriaatetta sota-ajan sukupolvelta, että se perustus etupäässä väkivaltaan se kasvat, mikä taas on sitten huono malli.

Ei. Siis, mä en saanut niin sanottua tunnekasvatusta kotona ja se, että mä oon yrittänyt vaan olla hyvä isä molemmille lapsille. Et en mä usko, en mä saanut mitään kotoa. Mä oon yrittänyt vaan olla hyvä ihminen. Ton vois vielä viivata alle, että yrittänyt olla hyvä ihminen.

On varmaan vaikuttanut. Kyllä mä uskon, että on vaikuttanut. Et jos joku hermostuttaa se voidaan sanoa ja sitten lohdutetaan kun on lohdun aika. Ja iloitaan kun on ilon aika, et mä luulen et joku semmonen on periytynyt, tota varmastikin, ja tässä mä teen nyt vähän vertausta mun vaimoni, vaimooni, joka selvästi on minun mielestäni tämmösestä perheestä, jossa tunteita ei niinkään saanut ilmaista juurikaan ja kaikki oli semmosta, jotenkin niinkun jännän harmonista ja näin poispäin. Et kyl mä sanoisin, et toi perintö on tullut, mutta sit mä toisaalta mietin sitä, et oonko mä kaikilta osin pystynyt aina osottamaan esim. itte välttämättä aina niitä tunteita, vaikka mä sanon, että se on ollut välitöntä? En tiiä, ehkä siinä on voinut olla pieniä puutteita.

Joo varmaan, mä oon joutunut ite tän opetteleen tunne puolen kokonaan oikeestaan, että tota siis, ja lapset on myöskin tehnyt sen, että on joutunut opetteleen ihan väkisinkin. Muistan joskus sillon, kun olin eronnut, tytöt oli paljon mulla sitten, yhteishuoltajuus mutta eli aika paljon kyllä mun kans. Ja jossain kohtaa, kun jostakin asiasta, oli varmaan jotain tämmösiä murrosikäisiä suurinpiirtein, niin suutuin niille sitten ja aattelin että no näytetään nyt sitten mitä se on kun mä suutun. Koska oon yleensä ollu aika sillain tasanen ja pitänyt ne sitten sisällä sitten, vaikka olis sisällä myllertänyt niin, niin se vanhempi tyttö se niinku jotenkin hätkähti oikeen, että mitä nyt on, kun, että sähän suutuit. Et niinku se olis ollu niinku sellanen valtavan iso juttu.

6.7 ” Sellane mahtava tunne, kun muistan, että hitto hieno juttu – isä kuoli!”

Viimeisen kysymyksen avulla halusin tehdä haastattelun päätöksestä luontevan. Alussa johdattelin aiheeseen mielipidekysymyksellä ja lopussa halusin miesten pohtivan hieman heidän mieleensä juolahtavia tunnekokemuksia. Tilanteessa ei analysoitu mitään sen enempää, vaan päätin, että se jää lopulta itselleni. Jokainen mies sai kertoa jostain itsellensä mieleen juolahtavasta tapahtumasta tai tapahtumien sarjasta, johon on heidän mielestään liittynyt vahvoja tunteita. Halusin tämän kysymyksen olevan osa haastattelua myös siksi, että voin peilata miesten tunnekokemuksia opinnäytetyön teoriaosuudessa määriteltäviin perustunteisiin. Millaisia tunteita miehet ovat kokeneet, ovatko ne olleet vahvasti perustunteisiin pohjautuvia vai menevätkö kaikki tunteet hieman päällekkäin?

Kysymysmuotoon aseteltu kysymys kuului seuraavanlaisesti:

”Kerro vapaasti jostain mieleesi tulevasta lapsuuden tai nuoruuden tunnekokemuksesta.”

Jokainen mies jälleen kerran muisti omien kokemustensa valossa hyvin erilaisia asioita. Esille nousi muun muassa 16-vuotiaan nuoren miehen ensirakkaus – kohteena tietysti koulun kaunein tyttö, ainakin omasta mielestä. Kaikkien muiden miesten kertomuksia yhdistää tietynlainen yllätyksellisyys ja heidän muistikuviansa varassa näihin kokemuksiin on liittynyt vahva negatiivinen tunnelataus, ainakin jossain vaiheessa. Jos ei näin, niin heidän läpikäymänsä tunteet eivät ole olleet kovinkaan positiivisia, vaan kallistuvat perustunteista enemmän inhon, vihan tai surun puoleen.

Mun isän vieressä istunut mies, jota mä en enää muista hänen nimeensä, lensi autosta ulos mutta selvisi hengissä kuitenkin. Ja se auto pyörähti, ei mennyt katon kautta, mutta pyörähti silleen vaakatasossa ympäri tietä ja päätyi sitten ojaan, ja aika vahvasti kylki meni sisään siitä kohtaan missä tä nuorempi serkkutyttö istu ja hän oli sitten sairaalassa aika pitkään eikä muistanut tapauksesta mitään. Et se oli oikeastaan pieni ihme, että selvis, ilmeisesti vaikutti siihen, että pää oli iskeytynyt ikkunaan ja ikkuna oli lähtenyt irti, että se oli osaltaan. Ja sitten tää vanhempi serkkutyttö sai jotain vammoja, ei mitään vakavia, mut mulle ei tullut kuin yks kuhmu, kun mun pää osui nimittäin sen serkkutytön päähän joka istui siinä keskellä.

Väkivalta, jota mä jouduin kokemaan joskus alta 15-vuotiaana. Isän kautta. Ne, no niin, semmonen tulee mieleen, kun isä oli eka hakannut mut niin sit se, meillä oli kierreportaat alakertaan, meni kierreportaat, tai tippu täysin siinä niin, tota ja löi päänsä, niin se oli sellane mahtava tunne, ku muistan, että hitto hieno juttu – isä kuoli! Mutta ei se kuollutkaan. Äiti tilas sitten ambulanssin ja selvis hengissä siitäkin. Ne kierreportaatki on sellaset, et ne päättyy seinään.

Mä menestyin myös koulussa hyvin, jotenkin se urheilu rytmitti ja säännöllisti mun kaikkee sitä koulutehtävien tekoo. Niin, tota, mulle tuli joka alko, tota tyrällä eli kuverepeemisellä, ja kun mä siitä leikkauksesta, kun mä menin siihen leikkaukseen, se katkas mun yhden kauden sellasen urheilijajuttun. Samalla multa poistettiin umpilisäke ja niin pois päin ja ei kulunut kuin vuosi siitä, niin mä sain kummallisen arpeuman tonne toiseen kivekseen. Voit kuvitella, kun puhutaan 15-16 vuotiaasta, jo ilmasta niitä tunteita lääkärille ja olla vastaan-

otossa kertomassa, että mikä vaivaa ja niin poispäin. Puhumattakaan, et mä en voinut treenata ja se urheilu ei antanut mulle enää niitä hyviä viboja ja niin poispäin, ja kun se tuli jollakin tavalla hoidettua, ei mennyt kuin vähän aikaa, niin tuli vielä toisen kiveksen kanssa sellasta muun laista ikään kuin probleemaa, ja sitä hoidettiin yks vuosi, jolloinka mä taas olin taas niinku lääkäreiden kanssa tekemisessä ja kaikkee tämmöistä. Siel on aivan hirveesti kaikkia tuntemuksia, kun siellä oli meinaan semmonen et siellä yks lääkäri lipsautti mulle, iha tälle, hän ei varmasti sitä ajatellut, että hän muun muassa sanoi, että mä en mahdollisesti voi saada lapsia tota jossakin vaiheessa.

Kun tää tämmöseks meni niin hän menee sitten jutteleen tästä sun äitilles. Niin, sillen mulla tuli sellanen tota, että sainoinki sille, jos sä semmosen tempun teet niin mä mätkin sut ihan pieneks. Et silleen et sä et mee kerton mitään. Et voidaan tässä niinku sopii juttu mut sä et mee puhun sille mitään. Ja mä olisin varmaan hakannut sen jätjän. Vaikka se oli siis sellanen, no en tie kuinka siinä ois käyny, mulla harvoin tulee sellasta, raivo väkivaltaa mut silloin mä suutuin, jotenkin silleen, että äitiä ei sekoleta tähän. Et mitä vaan mut sitä ei sekoleta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimustulosten pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä ja peilaan niitä jo aikaisemmassa luvussa esittelemiini tarkentaviin tutkimuskysymyksiin. Tutkimustehtävänäni oli selvittää, mitä suomalaiset miehet kertovat lapsuudessaan ja nuoruudessaan saamastaan tunnekasvatuksesta. Analysoin tutkimuksen tuloksia sisällönanalyysin avuin, mikä on hyvä lähestymistapa valmiiksi tekstimuotoisen aineiston analysoimiseen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Onko haastattelemini Mattilan miesten vastauksista mahdollista tehdä johtopäätöksiä siitä, että perheen aikuisilla on heidän mielestään ollut suuri merkitys tunnekasvatuksessa tai onko niin, että vanhemmilta omakuttu tunnekasvatus on suoraan verrannollinen siihen, kuinka yksilö kasvattaa omia jälkeläisiään?

7.1 Vanhemmat tunnekasvattajina

Tiia Isokorpi toteaa, että tunnetaitoja niin päiväkodeissa kuin kouluissa, opitaan yhdessä aikuisten kanssa. Tähän liittyy oleellisesti erilaisten tunteiden jakaminen. Lapsella on tapana seurata, miten aikuinen ilmaisee ja

käsittelee tunteitaan. Koska lapsi ei muuten opi, tarvitsee hän mallin sille, että miten oppia kanavoimaan esimerkiksi viha niin sanotulla hyväksyttävällä tavalla. (Isokorpi 2004, 129.) Toisin sanoen voidaan myös ajatella, että sama malli pätee myös perheiden kodeissa, koska ovathan nekin pieniä yhteisöjä, joissa yksilöt ovat oleellisesti vuorovaikutuksessa keskenään. Tässä tapauksessa lapset katsovat mallia omilta vanhemmiltaan. Onko tunteiden näyttäminen sallittua, entä kuinka näyttää tunteita omille vanhemmille?

Lähdin hakemaan vastausta sille, mitä miehet kertovat vanhemmistaan tunnekasvattajina. Tutkimuksen analysoidun aineiston pohjalta on haasteellista luoda yhtenäisiä johtopäätöksiä, koska jokaisen miehen kokemus on hyvin henkilökohtainen, ja vaikka analyysivaiheessa esille nousee paljon yhtäläisyyksiä, erot ovat merkittäviä. Kaikesta huolimatta on mahdollista todeta näin ensimmäisenä, että miehet nostivat vastauksissaan esille huomattavasti useammin äidin tai jonkun muun naispuoleisen henkilön, kuten isovanhemman, kuin isän, sellaisena henkilönä, joka on antanut heille tunne-elämän puolesta jotain.

Erityisesti kommentti siitä, kuinka äiti oli toista maata, niin kuin yleensä äidit, vahvistaa ajatuksiani aiheesta, koska tällainen ajatusmaailma toistui mielestäni jollain tavoin muissakin vastauksissa. Tämä tukee ajatusta siitä, että perheessä elävän naispuoleisen henkilön kanssa tunneilmaisu on ollut välittömämpää, molemmin puolin. Tässä tapauksessa useimmiten äiti on ollut henkilö, joka on enemmän huomioinut ja ehkä kysynyt jotain, jos on näyttänyt siltä, että joku painaa mieltä.

Haastateltavat miehet kokivat, että äidille tunteiden ilmaisu oli jollakin tavoin helpompaa. Jos mietin hieman vielä tänäkin päivänä yhteiskunnassamme vallitsevia käsityksiä perhesuhteista ja vanhempien merkityksestä perheen lapsille, mieleeni nousee ajatus äitien ja poikien sekä isien ja tyttärien niin sanotuista uniikeista suhteista. Nämä ovat asetelmia, josta saatetaan kuulla useasti puhuttavan. Kyse on jostain sellaisesta, jota ei voi millään tavoin yleistää, mutta ainakin haastateltujen miesten kokemukset heidän äideistään ja elämänsä naispuoleisista henkilöistä tukevat sitä, että äidin, tai jonkun muun naispuoleisen henkilön kanssa, on ollut olemassa tietyllä tavalla erilainen suhde, kuin isään tai johonkin muuhun perheen miespuoliseen henkilöön.

Välittömästi itse suoranaiseen tunnekasvatukseen liittymättömänä tekijänä useista vastauksista nousi esille erityisesti miesten isien päihteidenkäyttö ja harjoittama väkivalta perheessä, jotka ovat molemmat varmasti olleet asioita, joilla on ollut vaikutus muiden perheenjäsenten kokonaisvaltaiseen tunnepuolen kehittymiseen. Perheväkivalta itsessään on jotain sellaista, joka vaikuttaa väistämättä jollain tavoin jokaiseen lapseen ja nuoreen, kehitystason huomioiden. Lapsi tai nuori saattaa ajan mittaan alkaa välttelemään traumaan liittyviä asioita, toisin sanoen muistikuvat väkivaltatilanteista ovat epäselkeitä, lapsi tai nuori ei ehkä halua puhua tapahtuneesta sekä tunnereaktiot voivat puuttua. (Nettiturvakoti n.d.) Väkivallan

kokeminen sekä todistaminen lapsuuden ja nuoruuden aikana eivät toisin sanoen ainakaan edistä tunnepuolen kehittymistä positiiviseen suuntaan.

7.2 Vanhemmilta saatu tunnekasvatus suhteessa omiin lapsiin

Tutkimusta tehdessäni halusin saada vastauksen siihen, että kokevatko haastatellut miehet niin, että omilta vanhemmilta saatu tunnekasvatus olisi voinut vaikuttaa siihen, kuinka he ovat kasvattaneet omia lapsiaan. Yhdellä suoralla kysymyksellä minun oli mahdollista saada tähän suora vastaus. Yksinkertaisesti jokainen mies puolsi ehkä enemmänkin ajatusta siitä, että sillä on merkitystä ainakin jollakin tavalla, vaikka eivät olleet ehkä ajatelleet asiaa aikaisemmin. Tunnekasvatusta on varmasti tehty ja tehdään hyvin paljon tiedostamattomalla tasolla.

Erityisen huomionarvoista on se, että useammalla miehellä oli isä, joka käytti väkivaltaa perheessä ainakin jollain tavalla. Tämä saattoi olla myös verbaalista. Vastauksista kysymykseen siitä, kokevatko miehet kotona saadun tunnekasvatukset vaikuttaneen suhteessa omiin lapsiinsa, voi tulkita selkeästi sen, että useampi mies suhtautuu väkivaltaan omien kokemusien pohjalta kielteisesti. Niin kuin todettua, yksi miehistä totesi lastensa synnyttyä, että hän ei aio heihin koskaan osoittaa heihin minkäänlaista fyysistä kuritusta. Vastaavasti toinen mies totesi, ettei hän absoluuttisesti kriminalisoi kaikenlaista fyysistä kuritusta, mutta alleviivasi sen, ettei hänestä ikinä tullut yhtä kovaa kurinpitäjää kuin hänen omasta isästään. Kolmas, perheväkivaltaa kotona kokenut mies totesi, ettei hän saanut kotoa mitään, millään tavoin, alleviivaten sitä, että hän on yrittänyt elämänsä aikana ollut vain hyvä ihminen. Hyvä ihminen suhteessa omiin lapsiinsa.

Siihen en koskaan saanut vastausta, että mitä on olla hyvä ihminen, enkä sitä koskaan kysynytäkään. Voisiko se tässä tapauksessa tarkoittaa väkivaltaa elämäntapaa? Viimeisin itselleni herännyt ajatus aiheesta liittyy verbaaliseen väkivaltaan – vaikka lapsi tai nuori säästyisi fyysisen tai verbaalisen väkivallan suorana kohteena olemiselta koko kotona asumisen ajan, kuinka paljon sillä on merkitystä lapsen ja nuoren tunnepuolen kehittymiseen kielteisestä näkökulmasta, jos ja kun tämä väkivalta kohdistuu toiseen vanhemmista - toiseen rakkaaseen ihmiseen.

7.3 Miesten isät

Miesten vastauksista esittämiini kysymyksiin nousee esille se, kuinka kaikki ovat kokeneet enemmän tai vähemmän niin, ettei omalla isällä ole ollut minkäänlaisia valmiuksia toimia tunnekasvattajana. Syyt tälle olivat luonnollisesti hyvin erilaisia. Erityisesti mieleen painunut kommentti käsitti kuitenkin näkemyksen siitä, että kasvatus nimenomaan isän puolelta on pitänyt sisällään vain nahkaremmiä. Haastatelluista suurin osa oli vanhempia kuin 60-vuotiaita, mikä tarkoittaa sitä, että heistä on suurin osa syntynyt 50-luvun loppupuolella ja he ovat eläneet lapsuutensa ja nuoruutensa 60-

ja 70-luvuilla. Maailma on ollut tällöin hyvin erilainen, alkaen aina elinolosuhteista ja sukupuolirooleista- sekä käsityksistä. Myös suhtautuminen väkivaltaa sisältäviin kasvatustapoihin on eronnut hurjasti tämän päivän käsityksistä.

Kerätystä aineistosta on mahdollista päätellä muttei pitää absoluuttisena todennäköisyytenä sitä, että sodan läpikäyneillä miehillä ei ole niin hyviä edellytyksiä toimia tunnekasvattajina, kuin niillä, jotka ovat välttyneet sodalta. Se kaikki, mitä monet miehet ovat sodissa taistellessa joutuneet kokemaan, on vahvasti lamaannuttavaa ja kokonaisvaltaiseen terveyteen, erityisesti psyykkeeseen vaikuttavaa. Tarkkoja tilastotietoja aiheesta ei ole, mutta pelkästään psykiatriseen hoitoon joutuneiden suomalaissotilaiden määrän arvellaan olleen lähempänä 2500 miestä – tämä tarkoittaa sitä, että kolme ja puoli kuukautta kestäneen talvisodan aikana psykiatriseen hoitoon otettiin kuta kuinkin sama määrä miehiä, kuin 1930-luvun loppupuolella mielisairaalahoitoon niin sanottujen ”tavallisten” mielenterveyden ongelmien takia. (Kivimäki 2013, 41.)

Ei voida kuitenkaan millään tavoin pitää yleistettävänä sitä, että jokaiseen mieheen ja heidän tunne-elämänsä kehittymiseen, mahdollisten estojen syntymiseen, olisi vaikuttanut sota-ajan kokeminen. Mutta niin kuin aikaisemmin mainittua, Suomesta pohjolassa käytyihin sotiin lähti suuri määrä miehiä, joista harva palasi ennallaan takaisin perheensä luo. Niin kuin yksi haastateltavista miehistä totesi, hänen isällään ei ollut minkäänlaisia edellytyksiä puhua tunteista – sodan keskeltä, kun takaisin kotiin selvisi, niin hyvä oli. Uskaltaisin kuitenkin todeta, että jos tutkimukseni otanta olisi ollut laajempi kuin viisi miestä, sota olisi varmasti noussut aiheena jollakin tavoin esiin useamman miehen vastauksista.

Viimeisimpänä muttei vähäisimpänä, itselleni oli jollakin tavoin yllättävää se, että vain yhden miehen vastauksesta nousi esille oman isän töissä käynti ja sen seurauksena tietynlainen estyneisyys täysipainoiseen arkielämässä mukana olemiseen. Kirjoitin aikaisemmin siitä, kuinka perheessä mies, useimmiten isä, ollaan nähty leivänhankkijana, joka vastaa taloudesta kuin myös ravinnosta (ks. Gratch 2003, 105). Totta puhuen surullisempaa on ehkä se, että miesten kokemus heidän isiensä kyvyttömyydestä antaa tunnekasvatuksesta pohjaa kaikkeen muuhun kuin siihen, ettei isällä ollut aikaa esimerkiksi töiden takia. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut ehkä hyvä, jos aiheesta olisi ollut oma kysymyksensä, jonka olisi hyvin saanut kytkettyä tutkimustehtävään.

7.4 Miesten vahvat tunnekokemukset

Myös haastattelemini miesten muisteihin oli piirtynyt mitä erilaisempia muistoja. Toiset muistot ja muistikuvat olivat vahvempia, toiset taas ehkä heikompia. Kerrottavaa olisi kyllä varmasti riittänyt paljon enemmänkin, ihan opinnäytetyön aiheenkin puitteissa. Kysymykselläni näistä vahvoista

tunnekokemuksista, jotka miesten mieleen juolahtivat, sain omasta mielestäni inhimillistettyä sen, mitä olen tekemässä. Itse tykkään kertoa tarinoita, ja uskon myös muiden pitävän siitä, kun saa jakaa jotain omista muistoistaan. Etenkin, kun joku niistä erityisesti kysyy.

Ihmiset muistavat hyvin erilaisia asioita. Jos olisin kysynyt, että muistatko vielä kotinne lankapuhelinnumeron, moni olisi todennäköisesti muistanut. Kaikkea ei kuitenkaan ole mahdollista muistaa. Tässä tapauksessa kehiin astuu tunne sekä tunteet, jotka ovat tekijöitä, mitkä vahvistavat aivoihin jäävää muistijälkeä. Tilanteeseen voi joskus mahtua tunnetta liikaakin: ihmisellä saattaa olla vaikeasti selitettäviä, yksilöllisiä pelkotiloja jotain asiaa kohtaan. Näitä voi olla mahdotonta selittää toisille, jolloin puhutaan siitä, kun yksilön tunteet niin sanotusti ylittävät aivojen kyvyn käsittää sitä, mitä on tapahtunut. Tällöin jokin tapahtuma saattaa jäädä tallentumatta tai kadota yksilön tietoisesta muistista. (Malmberg 2011.)

Miesten vastauksista tähän kysymykseen nousee esille selkeänä se, että tapahtumat ovat olleen jollain tavoin pysäyttäviä. Tapahtumiin on liittynyt hyvin vahva negatiivinen tunnelataus. Tässä tapauksessa negatiivisia tunteita voivat olla esimerkiksi suru, pelko ja ahdistus. Yhden miehen kertomus koski ensirakkautta, mikä on myöskin hyvin vahva tunnekokemus, joka luonnollisesti jää mieleen. Muiden miesten kertomuksista esille nousi jollakin tavoin se, kuinka paljon heidän kokemissaan tilanteissa onkaan adrenaliini virrannut.

Adrenaliini on niin kutsuttu taistele tai pakene- hormoni, jota erittää verenkiertoon erityisesti lisämunuainen. Adrenaliinivirtausta kontrolloi pääasiassa se, millaisiin tilanteisiin ihminen joutuu – tämän hormonin erittyminen on yleensä kehon vastaus sille, kun ihminen joutuu äkillisesti stressaavaan tilanteeseen, jossa pitää tehdä päätös siitä, että taistellako vai paeta. (You and your Hormones 2015.) Yksi muisti vahvasti kokeneensa väkivaltaa lapsuudessaan. Toinen oli oikein yllätynyt siitä, kuinka valmis olisikaan ollut laittamaan toisen niin sanotusti nippuun mahdollisessa tappe- lussa. Kolmas koki negatiivisia kokemuksia terveytensä kanssa, jolloin ikä- viä uutisia kuullessa on saattanut tuntua vahvasti siltä, että nyt jos koskaan pakenen kaikesta. Ja neljäs miehistä muistaa, kuinka kolaripaikalla oli niin sankka pölypilvi, ettei siinä tilanteessa ollut varmaa savuavatko autot mah- dollisen tulipalon johdosta.

Miesten kokemissa tilanteissa on esiintynyt paljon erilaisia tunteita. Perus- tunteista edustettuina olivat siis vahvimmin pelko, viha ja suru. Tässä ta- pauksessa on siis ehkä mahdollista todeta vahvojen negatiivisten tunneko- kemusten olevan sellaisia, jotka jäävät muistiin paremmin. Malmbergin kirjoittama artikkeli Hyvässä Terveudessa aiheesta tukee tätä ajatusta.

Vaikka en ehkä itse lähtisi johtopäätöksiä aiheesta tekemään, yksi pohti- misen arvoinen asia on se, että löytyykö miesten lapsuuden ja nuoruuden tunnekokemuksista joku suora yhteys siihen, miten heidän perheissään on

suhtauduttu näihin perustunteiksi määriteltyihin tunteisiin ja mitä niistä on opetettu. Viitaten analysoinnin tuloksiin, jokainen mies totesi lähes poikkeuksetta, että perustunteista ei varsinaisesti opetettu mitään.

Voiko olla mahdollista, että tilanteesta ja yksilöstä riippuen, miehet olisivat selvinneet ylitse näistä hyvin vahvan, tässä tapauksessa negatiivisen tunnelatauksen, aiheuttamista kokemuksista, jos jonkinlaista oppia tai erityistä tukea olisi ollut saatavilla? Toisin sanoen, jos heillä olisi ollut esimerkiksi enemmän oppia siitä, kuinka suhtautua suruun ja pelkoon tai miten käsitellä näitä tunteita, olisiko näistä heidän kertomistaan tapahtumistaan ikinä tullut niin merkittävä osa pysyvää muistia, jolloin tapahtumat tulevat mieleen hetkessä asiasta kysyttäessä?

8 POHDINTA

Tässä luvussa käsittelen tekemäni tutkimuksen prosessia kokonaisvaltaisesti – mitä kaikkea olisinkaan voinut tehdä toisin? Otan myös itse tulevana alan ammattilaisena kantaa siihen, mitä kaikkea minun oli mahdollista tämän tutkimuksen avuin saada selville. Esitän myös mahdollisia jatkotutkimusideoita, koska niitä ehdottomasti juolahti mieleen useita opinnäytetyöprosessin aikana. Lopuksi haluan kommentoida sitä, miten liitän tämän opinnäytetyön omaan tulevaan ammattiini, millä tavalla olen kasvanut tämän prosessin aikana ja ennen kaikkea mitä uutta tietoa tämä kenellekään tuo, koska tutkimani aihe ei ollut kaikille prosessin aikana aiheesta puhutetuille henkilöille niin selkeä tai järkevä.

8.1 Tutkimusprosessi

Voisin sanoa, että opinnäytetyö ja sen tekeminen prosessina alkoi toden teolla velloa omassa päässäni toisen vuoden opintojen alussa. Itselläni oli suuri ahdistus siitä, että mistä todellisuudessa haluaisin kirjoittaa näin laajasti? Mikä olisi jotain niin mielenkiintoista, jonka haluaisi saattaa hyvillä mielin loppuun asti. Kuin salamana kirkkaalta taivaalta tämä aihe juolahti mieleeni. Istuin ravintolassa illallisella hyvän ystäväni kanssa ja puhuimme siitä, kuinka miesten on vielä tänäkin päivänä paikoitellen erittäin vaikeaa avata sydämensä ja puhua tunteistaan suorasanaisesti. Ennen kaikkea sanottaa sitä, miltä nyt tuntuu. Ilmeisesti tämän aiheen hypätessä mieleeni, olin kypsynyt tarpeeksi, ja valmis aloittamaan itse opinnäytetyön työstämisen.

Otin yhteyttä miesten kansalaistalo Mattilaan helmikuussa ja tavoitin yksikön johtajan Jukka Tukian, joka ensimmäisen puhelun perusteella näytti minulle vihreää valoa. Pian tämän jälkeen tapasin hänet ja olimme edelleen yhtä mieltä siitä, että aiheeni on työstämisen arvoinen ja tästä saadaan opinnäytetyö aikaiseksi. Tästä eteenpäin työstin pitkään itsekseni

sitä, että mitä todellisuudessa haluan saada selville ja mitä edes aion kysyä. Todellisuudessa tutkimuksen aineistonkeruussa käytetyt kysymykset olivat itselleni selvillä vasta muutama päivä ennen sitä, kun olin suunnitellut haastattelut tekeväni. Avasin tekstinkäsittelyohjelman ja kirjoitin ne. Sitä ennen ne olivat vain olleet kieleni päällä, sormieni päissä odottamassa tekstiksi muuttumista.

Haastattelujen toteuttamisen jälkeen tajusin, että paljon on jo takana päin. Litteroin aineiston, mikä osoittautui todellisuudessa paljon helpommaksi ja mukavammaksi, mitä olin ajatellut. Huomasin kirjoittaessa tietyllä tavalla rakastuvani aiheeseen enemmän ja enemmän, mikä ei tullut itselleni yllätyksenä, koska aiheesta olin opettajien ja kanssaopiskelijoiden kanssa puhunut jo paljon. Silti koko prosessin loppuun saakka säilyi viha-rakkaussuhde kirjoittamisen aloittamiseen, minkä koen aina olleen yksi haasteistani.

Tekemäni haastattelut sujuivat paremmin mitä ikinä kuvittelinkaan. Alussa kuitenkin selkeästi näkyi oma kokemattomuuteni. Huomasin saavani kolmeen ensimmäiseen kysymykseen niin sanotusti aivan väärä vastauksia, aivan väärään aiheeseen liittyen. Vasta tämän jälkeen havahduin korjaamaan, että tällaista siis alun perin ajoin takaa, minkä jälkeen haastattelu saatiinkin oikeille raiteille. Silti olisin voinut tehdä kokonaisuudessaan niin paljon toisin. Minua harmittaa itseäni jälkikäteen ajateltuna, että kuinka paljon paremmin olisin vielä voinut hoitaa niin sanotun informaation jakamisen etukäteen aiheistani ja suunnittelemani työstä. Oikeastaan molemmat osapuolet, niin Mattila kuin minä, olisimme voineet hoitaa paremmin oman roolimme. Minä opinnäytetyön tekijänä, joka tulee kertomaan hyvissä ajoin jo ennen haastatteluja haastatteluun suostuneille miehille paremmin suunnitellusta työstä, kun taas Mattila yhteistyökumppanina, joka olisi pystynyt varmistamaan haastatteluun suostuneet miehet huomattavasti aikaisemmin, kuin päivä ennen haastattelujen alkua.

Kokonaisuudessaan sain kuitenkin aikaiseksi mielestäni hyvän opinnäytetyön, jossa kuuluu haastateltujen miesten ääni. Sellaisten miesten ääni, jotka ovat elämässään kokeneet yhtä, jos toista. Tämä opinnäytetyö osoittaa mielestäni itselleni, sekä esimerkiksi muille sosionomeille ja alan ammattilaisille sen, kuinka erilaisia ihmisiä keskuudessamme elää. Erilaisia ihmisiä, jotka saattavat mahdollisesti olla minunkin asiakkaitani tulevaisuudessa.

Miesten kansalaistalo Mattila miellyttää itseäni sen takia kovasti, että se toimii avoimena kohtaamispaikkana, jonne kaikki ovat tervetulleita, eikä yleisessä ilmapiirissä ole aistittavissa sitä, kuinka moniongelmaista elämä välillä onkaan. Kansalaistalo luonteesta johtuen, kuka tahansa on tervetullut Mattilaan, minkä puolesta en voi koskaan sanoa varmaksi sitä, etteikö esimerkiksi joku haastattelemani miehistä olisi valmistuttuani yksi asiakkaistani. En voi missään olosuhteissa tietää kaikkea, kukaan ei voi. Tästä

voikin mielestäni ottaa opiksen sen, että jokaiseen kohtaamamme yksilöön täytyy suhtautua ennakkoluulottomasti, koska kysymättä ei voi ikinä olettaa tietävänsä, eikä kukaan ikinä tule kertomaan, ellet sinä häneltä kysy.

8.2 Jatkotutkimusideoita

Tätä opinnäytetyötä tehdessä mielessäni kävi useita kertoja, että vaihdanpa kokonaan aihetta. Tai ei varsinaisesti aihetta mutta näkökulmaa. Itseni tuntien totesin itselleni kuitenkin useasti, että vaihtamalla tämä työ ei tule paranemaan, koska uusia aiheita tulee mieleen jatkuvasti. Se kertoo kuitenkin mielestäni siitä, että kyse on jostain tärkeästä ja paneutumisen arvoisesta.

Kaiken keräämäni aineiston ja niistä nousseiden näkemysten pohjalta, voisin kuvitella toteuttavani toisen opinnäytetyön, jonka tutkimustehtävän rajaisin vielä tiukemmin juuri siihen, että mitä miehet kertovat elämästä sota-ajan nähneen mieshenkilön kanssa. Tässä tapauksessa puhuttaisiin todennäköisesti omasta isästä. Oman tutkimusaineistoni mukaan vain kaksi miestä kertoi oman isänsä kokeneen sota-ajan ja myöntäneet sen vaikuttaneen kokonaisvaltaisesti hänen toimintaansa. Jos näin pienen otannan tutkimuksessa kahdella viidestä on asiasta jotain kerrottavaa, etsimällä löytäisi varmasti niin sanotusti paremman otannan miehiä, joiden kotona on sota-ajan vaikutukset näkyneet oleellisesti. Tällaiseen tutkimukseen voisi kuitenkin valita yhtä lailla ensisijaiseksi näkökulmaksi tunteet ja tunne-elämän.

Toinen mielestäni erityisen mielenkiintoinen ja tutkimuskelpoinen aihe, on miesten kokemukset perheessä esiintyneestä väkivallasta. Tässä hyvin suppean otannan tutkimusjoukosta löytyi miehiä, jotka ovat saaneet lapsuutensa aikana nahkaremmiä, jopa nyrkkiä ja mahdollisesti taistelleet henkensä puolesta. Ja jos kyseessä ei ollut suora väkivalta tai kuritus, niin ainakin tämän pelko on ollut vahvasti ilmassa. Pelonsekaisten tunteiden kanssa on täytynyt yksinkertaisesti elää. Tutkimuksen näkökulman voisi rajata puhtaasti miesten kokemuksiin väkivallasta tai kokemuksiin siitä, että miltä on tuntunut elää osana yhteisöä, jonka arkea siivittää pelko väkivallasta ja sen mahdollisesta toteutumisesta. Omassa tutkimuksessani esille nousi myös usean isän päihteiden käyttö, tässä tapauksessa erityisesti alkoholin, joten tämän saisi myös mahdollisesti nivottua osaksi tätä jatkotutkimusideaa.

8.3 Tutkimuksen merkityksestä

No, puhuuko se suomalainen mies tunteistaan vai ei? Ehkä tässä osiossa voin jo itsekin kertoa hieman omasta mielipiteestäni. Neljä viidestä miehestä oli sitä mieltä, että suomalainen mies ei puhu tunteistaan. Sellaisena nuorena miehenä, joka puhuu tunteistaan ja on saanut hyvin välittömän

tunnekasvatuksen kotonaan, koin kallistuvani vielä ennen tätä tutkimusta tähän suuntaan. Allekirjoitan itse kuitenkin täysin tämän yhden miehen näkökulman siitä, kuinka ”suomalainen mies ei puhu tunteistaan” on vain hokema, joka ei ehkä aina perustu toteen.

Koen tämän tutkimuksen muuttaneen vahvasti omaa käsitystäni aiheesta. Ajattelen, että keskuudessamme todellakin elää hyvin paljon erilaisia miehiä sekä poikia. Tähän hetkeen mennessä olen todellakin tavannut hyvin erilaisia miespuolisia henkilöitä, niin henkilökohtaisessa elämässäni kuin työelämän puolellakin – kaikki ovat olleet eri tavoin ansioituneita tunteista puhumisen kannalta ja ovatkin varmasti saaneet hyvin erilaista tunnekasvatusta osakseen.

Olen tällä hetkellä sitä mieltä, että tässä opinnäytetyössäni käsittelemät aiheet muun maussa miehen roolista niin perheessä kuin yhteiskunnassa, ovat edelleen sellaisia asioita, joista ei puhuta tarpeeksi paljon. Siksi yhteiskunnassamme elävät ja kasvavat miespuoliset yksilöt saattavat mukautua ja pikkuhiljaa ajautua edelleen tähän vanhanaikaiseen normiin ja ajattelutapaan siitä, millainen miehen pitää olla. Mies ei puhu tunteistaan, miehet eivät itke, miehen tehtävä on keskittyä rahan tekoon eikä muuhun ja niin edelleen.

Toivon, että tämä opinnäytetyö välittää yhteiskuntaamme viestiä siitä, kuinka tärkeää myös miesten on puhua tunteista. Kuinka tärkeää meidän kaikkien on puhua tunteistamme ja saada tilaa niiden ilmaisulle. Vieläkin tärkeämpää meillä kaikilla on tarve ja oikeus saada sekä lasten ja nuorten vanhemmilla velvollisuus antaa tunneoppia elämää varten. Muistan opinnäytetyöprosessin aikana yhden lyhyesti kohtamaani henkilön, joka oli itseäni huomattavasti nuorempi nuori mies. Hänellä oli kertomansa mukaan pahoja motivaatio-ongelmia koulussa. Kun asiasta tiedustelin lisää, sain kuulla syyksi opettajan. Suoraan tätä henkilöä lainaten: opettaja on kuulemma ”vitun vammainen”. Tämän lisäksi opettaja on myös ”aspergerhomo”. Olin kiinnostunut kuulemaan lisää ja esitinkin muutaman jatkokeskustelun. Opettaja on kuitenkin edelleen ”vitun vammainen”. Ja ”perseestä”. Tässä vaiheessa vaihdoin jo mielelläni puheenaihetta.

Tämä ei ole ehkä soveliasta opinnäytetyössä esille otettavaa aineistoa mutta mielestäni aivan yhtä validia kuin suorat lainaukset litteroiduista haastattelupätkistä – kuka tahansa haastattelemistani miehistä olisi voinut kommentoida jotakin asiaa samoin. Tämä lyhyt mutta hyvin silmiä avaava keskustelu osui minussa johonkin, joka antoi entistä enemmän paloa tehdä tätä työtä. Joukossamme elää paljon isiä, lapsettomia miehiä, nuoria poikia sekä aivan pieniä poikalapsia, jotka saattavat kaivata elämäänsä ihmisiä tukemaan heitä tunteiden myrskyisässä maailmassa. Kaikista ihmisistä ei syystä tai toisesta ehkä siihen ole. Tämä lyhyt mutta ytimekäs keskustelu kyseisen nuoren miehen kanssa sai minuun entistä kovemman halun olla tulevaisuudessa sellainen ihminen – ammattilainen, joka pystyy kohtaamaan ihmisen juuri sellaisena kuin hän sillä hetkellä on ja uskomaan siihen,

että itsestään ja tunteistaan voi oppia koska tahansa paljon lisää, jos vain haluaa.

Yhdessä vaiheessa tätä tutkimusta tehdessäni minulta kysyttiin hyvinkin kyseenalaistavaan sävyyn siitä, että mitä uutta tietoa tämä kenellekään tuo? Tämä sai myös minut ajattelemaan asiaa, vaikka kommentti osittain pahalta tuntuikin. Näin loppuun voisi ehkä sanoa, että sain tästä kommentista kuitenkin jonkinlaista ylimääräistä motivaatiota tämän työn loppuun asti saattamiseen. Jos tämä kommentti olisi jollain tavoin lannistanut minua ja saanut minut luopumaan tästä aiheesta, kaikki tieto, jota tämän tutkimuksen avulla sain selville, olisi jäänyt täysin haastateltujen miesten haluttuun.

Minulta kysyttiin Mattilassa, että haluanko heistä vain yksinkertaisesti tilaajan työlle, vai onko minulla olemassa aito kiinnostus työskennellä miesten kanssa jossain vaiheessa valmistuttuani. Niin kuin aikaisemmin mainittua, lähtökohtana tälle tutkimukselle toimi oma kiinnostukseni suhteessa aiheeseen mutta mahdollisesti myös halu joskus työskennellä miesten kanssa jossain muodossa. En edes usko, että olisin koskaan saanut tämän työn työstämisestä niin paljoa irti, kuin olen todellisuudessa saanut, jos yhteistyökumppani saattikka valitsemani aihe ei olisi kiinnostanut minua.

Mitä tulee tämän työn merkitykseen sosionomille tai ylipäättänsä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, uskon, että tämän avuin voidaan rikkoa tietyllä tavalla yhteiskunnassamme esiintyviä stereotypioita. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiselta edellytetään ja tulee mielestäni aina edellyttää ennakkoluulotonta asennoitumista asiakkaisiin ja ihmisiin, joiden kanssa tämä on tekemisissä, koska kenenkään elämäntarinasta ei voi muutaman lauseen tai ulkonäön perusteella tietää juuri mitään. Jos tämä opinnäytetyö pystyy vaikuttamaan tai koskettamaan yhteenkään alan ammattilaiseen ja tämän ajatuksiin miehistä sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakaina, on tällä työllä joku merkitys ammatillisesti. Uskon tämän olevan täysin mahdollista.

Tämä opinnäytetyö on hyvin pitkälti yksilön omiin kokemuksiin pohjautuva ja ei sinänsä tuo kenellekään samanlaista tietoa, mitä esimerkiksi asiakastyytyväisyyteen ja palvelukokemuksiin pohjautuva opinnäytetyö toisi. Tämä opinnäytetyö kannustaa kuitenkin muun muassa tulevia ja tämän hetkisiä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita pohtimaan sitä, kuinka suuri merkitys opinnäytetyön yhteistyökumppanilla sekä haastateltavalla ihmisjoukolla onkaan – itse pidin siitä, että Mattilan miehet olivat niin sanotusti tavallisia miehiä, ketkä eivät edustaneet tiedettävästi mitään sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakaskuntaa. Työn tekeminen oli itsellenikin tällöin ehkä hieman helpompaa. Koska tämä opinnäytetyö on syntynyt minun aidosta kiinnostuksestani tunne-elämää ja tunnekokemuksia sekä miesten ajatusmaailmaa kohtaan, saattaa työ toimia inspiraationlähteenä myös muille sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Se olisi iso asia itselleni, jos

kuulisin jonkun muunkin innostuneen tutkimaan opinnäytetyössään samantapaista aihetta, koska oma opinnäytetyöni herätteli kiinnostusta aihetta kohtaan.

Viimeisenä haluan sanoa, että uskon tämän opinnäytetyön tuovan uutta tietoa jokaiselle tässä yhteiskunnassa elävälle henkilölle, joka on kiinnostunut ihmisten tunne-elämästä tai yksinkertaisesti jo hieman iäkkäämpien miesten ajatuksen juoksusta. Etenkin jokaiselle sellaiselle, joka ajattelee, että miehet saattavat olla yksinkertaisia, eivätkä muistele menneitä tai ajattele tunteitaan sen enempää tai toisia ihmisiä. Tämä opinnäytetyö kumoaa mielestäni kaikki nämä väittämät. Miehet ovat tuntevia, itseään ilmaisevia ja muistelevia yksilöitä, siinä missä kaikki muutkin. Tämä on meidän kaikkien hyvä muistaa, jos ja kun erehdymme seuraavan kerran toteamaan, että suomalainen mies ei puhu tunteistaan.

LÄHTEET

Cherry, K. (2016). What Are Emotions and the Types of Emotional Responses? Haettu 7.4.2017 osoitteesta <https://www.verywell.com/what-are-emotions-2795178>

Dunderfelt, T. (2012). *Intuitio ja tunneviestintä*. Juva: Dialogia OY.

Eskola, J. & Vastamäki, J. (2001). Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 24 – 42.

Gratch, A. (2003). *Jos miehet puhuisivat....* Helsinki: Otava.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2001). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Isokorpi, T. (2004). *Tunneoppia*. Juva: Bookwell OY.

Kerola, K., Kujanpää, S. & Kallio, A. (2013). Tunnetaitoja oppii harjoittelemalla. Tunteesta tunteeseen - ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin. Tunnetaitojen oppimateriaali kasvatukseen ja erityiskasvatukseen ohjaajan opas harjoituskirjaan. Opetushallitus. Haettu 13.4.2017 osoitteesta http://www.edu.fi/tunteesta_tunteeseen/tunnetaitoja_oppii_harjoittelemalla

Kivimäki, V. (2013). *Murtuneet mielet*. Helsinki: WSOY.

Kontturi, J. (1999). *Rakkaat vanhemmat? - perheen merkityksestä erityisluokan opettajille*. Syventävien opintojen tutkielma. Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos. Helsinki: Helsingin yliopiston verkkojulkaisu. E-Thesis Helsingin yliopiston digitaaliset opinnäytteet. Pdf-tiedosto. Haettu 16.4.2017 osoitteesta <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisu/kas/opett/pg/kontturi/rakkaatv.pdf>

Laine, V. & Vilkkö-Riihelä, A. (2006). *Lukion Psykologia 1*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit OY.

Lehtonen, M. (2013). Isän merkitys. Blogijulkaisu 10.11.2013. *Väestöliiton blogi*. Haettu 1.9.2017 osoitteesta <https://vaestoliitonblogi.com/2013/11/10/isan-merkitys/>

Malmberg, K. (2011). Muistiin kyllä mahtuu. *Hyvä terveys*. Haettu 24.7.2017 osoitteesta http://www.hyvaterveys.fi/artikkeli/terveys/muistiin_kylla_mahtuu

Mannerheimin lastensuojeluliitto (n.d.). Oman lapsuuden eväät vaikuttavat. Haettu 3.7.2017 osoitteesta http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/saara_vastaa_vanhemmille/oman_lapsuuden_evaat_vaikuttavat/

Mielenterveysseura (n.d.). Suru. Haettu 12.9.2017 osoitteesta <https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/suru>

Mielenterveysseura (n.d.a). Lamaannus. Haettu 11.7.2017 osoitteesta <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/lamaannus>

Mielenterveysseura (n.d.b). Raivo. Haettu 11.7.2017 osoitteesta <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/viha>

Mielenterveysseura (n.d.c). Pettymys. Haettu 11.7.2017 osoitteesta <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/pettymys>

Mielenterveysseura (n.d.d). Onni. Haettu 11.7.2017 osoitteesta <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/onni>

Mielenterveysseura (n.d.e). Innostuneisuus. Haettu 11.7.2017 osoitteesta <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/innostuneisuus>

Mielenterveysseura (n.d.f). Yllätys. Haettu 11.7.2017 osoitteesta <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunteet/yllätys>

Mielenterveysseura (n.d.g). Opettajan taustatieto. *Luku 5 – tunteet tutuksi*. Haettu 8.8.2017 osoitteesta https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/7_luokka_5_tunteet_tutuksi.pdf

MTV (2017). Suomalainen mies ei puhu tunteistaan – 30 sekunnin sääntö voi auttaa. *Huomenta Suomi* 16.5.2017. Haettu 22.8.2017 osoitteesta <https://www.mtv.fi/lifestyle/tunteet/artikkeli/suomalainen-mies-ei-puhu-tunteistaan-30-sekunnin-saanto-voi-auttaa/6433626#gs.NxNEck4>

Nettiturvakoti (n.d.). Lapset ja perheväkivalta. Haettu 18.7.2017 osoitteesta https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=127

Nykänen, A.-S. (2017). Inho on väkevä tunne, ja siksi sillä tehdään politiikka: pilkan välineitä ovat ulkonäkö, eritteet sekä anaaliseksi. *Helsingin Sanomat*. Haettu 27.7.2017 osoitteesta <http://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005092890.html>

Opetushallitus (2014). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Verkkojulkaisu. Haettu 8.10.2017 osoitteesta http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Psychology (n.d.) Surprise. Psychology Research and Reference. Haettu 18.7.2017 osoitteesta <https://psychology.iresearchnet.com/social-psychology/emotions/surprise/>

Rönkkö, L. & Rytönen, T. (2010). *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki: WSOYpro OY.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Haettu 9.6.2017 osoitteesta <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Saari, M. & Kokkonen, M. (2012). *Tunne mies, tunne nainen*. Helsinki: Kirjapaja.

Study.com (n.d.). Emotion – Disgust: Definition & Explanation. Haettu 27.7.2017 osoitteesta <http://study.com/academy/lesson/emotion-disgust-definition-lesson-quiz.html>

Syrjälä, T. (2016). Myös miehiin sattuu. Blogijulkaisu 5.4.2016. *Hidasta elämää -blogi*. Haettu 22.8.2017 osoitteesta <https://hidastaelamaa.fi/2016/04/myos-miehiin-sattuu/>

Takanen, K. (2011). *Tunne lukkosi*. Helsinki: WSOY.

Tiede (2015). Miksi (suomalainen) mies ei puhu? Tiede.fi. Keskustelu. Haettu 22.8.2017 osoitteesta http://www.tiede.fi/keskustelu/25628/ketju/miksi_suomalainen_mies_ei_puhu

Tilastokeskus (n.d.). Perhe. Haettu 23.8.2017 osoitteesta <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Turunen, K. (2004). *Tunne-elämä*. Jyväskylä: Atena Kustannus OY.

Turunen, P. (2013). Suomalaisissa edelleen sodan arpia – ”Armottomuus-heikkoutta kohtaan”. *Studio55.fi*. Haettu 11.7.2017 osoitteesta <https://www.studio55.fi/hyvinvointi/article/suomalaisissa-edelleen-sodan-arpia-armottomuus-heikkoutta-kohtaan/228384>

Vaaranen, H. & Oulasmaa, M. (n.d.). Puhumattomuus on tuhoavaa. Väestöliitto. Haettu 22.8.2017 osoitteesta http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhteen_kriisit/puhumattomuus/

You and Your Hormones (2015). Adrenaline. Haettu 24.7.2017 osoitteesta <http://www.yourhormones.info/hormones/adrenaline.aspx>

Suostumuslomake

SUOSTUMUSLOMAKE

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen annan suostumukseni siihen, että sosionomiopiskelija Tuukka Pajuniemi haastattelee minua, nauhoittaa haastattelun ja käyttää kerättyä aineistoa tutkimuksessaan. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus- tietokannassa ja on sieltä vapaasti kaikkien luettavissa.

Aineisto käsitellään anonyymisti ja se hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua.

Suostumukseni

Haastateltavan allekirjoitus

Paikka ja aika

Tuukka Pajuniemi SOSONU15

